

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
POLITIKAS ZINĀTNES NODAĻA

**JAUNIEŠU DOMES KĀ PALĪGS PAŠVALDĪBAS JAUNATNES
POLITIKAS PLĀNOŠANĀ UN ĪSTENOŠANĀ**

BAKALaura DARBS

Autors: **Samanta Dumbure**

Studenta apliecības Nr.: sd18037

Darba vadītāja: Laura Antaina

RĪGA 2021

ANOTĀCIJA

Ar vien vairāk tiek uzsvērta nepieciešamība veicināt jauniešu pilsonisko un politisko līdzdalību. Viena no iespējām kā veicināt jauniešus iesaistīties ir jauniešu domes izveide.

Darba tēma ir jauniešu domes kā palīgs pašvaldības jaunatnes politikas plānošanā un īstenošanā, un tā mērķis ir izpētīt kā Latvijas pašvaldībās tiek plānota un īstenota jaunatnes politika, lai noskaidrotu, vai jauniešu domes izveide pašvaldībās palielina jauniešu pilsonisko un politisko līdzdalību. Darbā sīkāk tiek aplūkota jauniešu domes definīcija un darbība, kā arī aprakstīta jauniešu domes loma, attiecībā uz jaunatnes politikas plānošanu un īstenošanu pašvaldībās. Lai sasniegtu mērķi, pētījumā tiek izmantotas gan kvantitatīvas, gan empīriskas pētniecības metodes – tiek analizēti dokumenti, veikta pašvaldību aptauja un meklētas kopsakarības.

Rezultātā secinot, ka pašvaldībā būtu jābūt izveidotai jauniešu domei, jo tās izveide sniedz plašākas iespējas jauniešiem, kā jēgpilni pavadīt savu brīvo laiku, rezultātā palielinot jauniešu vidū gan pilsonisko, gan politisko līdzdalību.

Atslēgas vārdi: Jaunatnes politika. Jauniešu dome. Pašvaldība. Pilsoniskā līdzdalība. Politiskā līdzdalība.

ABSTRACT

More talk is being made about the need to promote the civil and political participation of young people. One of the opportunities to encourage young people to get involved is the creating a youth council.

The work subject is Youth Councils as assistance to municipalities in youth policy planning and implementation. The aim of the work is to explore how youth policies are planned and implemented in Latvian municipalities to see whether the creation of youth council in municipalities increase the civil and political participation of young people. The work covers the definitions and functioning of the youth council, as well as the role of the youth council as regards planning and implementation of youth policies in municipalities. To achieve the objective, the study uses both quantitative and empirical research methods, analyzing documents, conducting a municipal survey, and making conclusions.

As result, it is concluded that a youth council should be set up in municipalities, because that offers more opportunities for young people to spend their free time meaningfully and increasing both civil and political participation among young people.

Keywords: Youth policy. Youth Council. Municipalities. Civil participation. Political participation.

SATURS

Anotācija	2
Abstract	3
Ievads	5
1. Jauniešu līdzdalība	7
1.1. Pilsoniskā līdzdalība un audzināšana	7
1.2. Politiskā līdzdalība	11
2. Jauniešu domes	15
2.1. Jauniešu dome un tās izveides nepieciešamība	15
2.2. Efektivitātes veicināšana jauniešu domē	18
3. Jaunatnes politikas plānošana un īstenošana	20
3.1. Jaunatnes politika Latvijā	20
3.2. Darbs ar jaunatni	25
3.3. Eiropas Savienības Jaunatnes stratēģija 2019. – 2027. gadam	28
4. Jauniešu domes Latvijas pašvaldībās	31
4.1. Jauniešu domes pašvaldībās un administratīvi teritoriālā reforma	31
4.3. Jauniešu iesaistes veicināšana un finanšu līdzekļu nodrošināšana	35
4.4. Jauniešu domes uzdevumi	37
4.5. Jaunatnes politikas īstenošana un darba ar jaunatni veicējs	39
4.6. Jauniešu domes izveides plusi un mīnusi	41
Secinājumi	45
Izmantotie informācijas avoti	50
Pielikumi	52

IEVADS

Jaunatnes likumā, kur definēta jaunatnes politika un darbs ar jaunatni Latvijā, ir noteikts, ka pašvaldība plāno darbu ar jaunatni, izstrādājot pašvaldības jaunatnes politikas attīstības plānošanas dokumentus, un nodrošina institucionālo sistēmu darbam ar jaunatni.¹ Jāmin, ka līdz šim darbs ar jaunatni pašvaldībās tika realizēts pēc brīvprātīgas iniciatīvas. Tomēr, ja tiks pieņemts Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas izstrādātais likumprojekts “Pašvaldību likums”, tad turpmāk darbs ar jaunatni būs viena no pašvaldības autonomajām funkcijām.²

Jauniešu dome ir viens no elementiem, kas veido institucionālo sistēmu darbam ar jaunatni pašvaldībās. Tās izveide sekmē ne tikai jauniešu līdzdalību pašvaldības lēmumu pieņemšanas procesos, bet arī sadarbību ar jauniešiem un pieredzes apmaiņu. Jāmin, ka bez jauniešu domes institucionālajā sistēmā darbam ar jaunatni var ietilpt arī jaunatnes lietu konsultatīvā komisija, jauniešu centrs, jaunatnes darbinieks un jaunatnes lietu speciālists.³ Autore bakalaura darbā padziļinātu uzmanību pievērš tieši Latvijas pašvaldībās esošo jauniešu domju reālajai darbībai un tam, kā to izveide rada izmaiņas jauniešu politiskajā un pilsoniskajā līdzdalības procesā.

Kā liecina Izglītības un zinātnes ministrijas (turpmāk – IZM) veiktā aptauja, 2019.gadā no 119 Latvijas pašvaldībām, tikai 47 norādīja, ka tajās darbojas jauniešu dome. Tomēr nevar apgalvot, ka visas izveidotās jauniešu domes pilnvērtīgi pilda savas funkcijas un īsteno iecerētās aktivitātes, saistībā ar jaunatnes politikas ieviešanu pašvaldībās. Vietējā līmenī darbs ar jaunatni tiek definēts pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos, kuros pašvaldībām ir iespēja pašām noteikt kā tiks vadīts darbs ar jaunatni un kāda veida aktivitātes tiks īstenotas. Tomēr šāda veida attīstības plānošanas dokumenti nav izstrādāti visās pašvaldībās.⁴ Nevar arī droši apgalvot, ka pašvaldībās izstrādātie jaunatnes politikas plānošanas dokumenti nav tikai formāli, kā rezultātā nenorisinās reāls darbs ar jaunatni.

Pamatojoties uz Jaunatnes politikas pamatnostādņu 2021.-2027. gadam projektā norādīto, viens no galvenajiem rīcības virzieniem jaunatnes politikas īstenošanai ir jauniešu līdzdalības veicināšana⁵, kas pastiprina pētījuma aktualitāti. Termiņš jaunieši, šī darba ietvaros ir izprotams,

¹ Jaunatnes likums. Iegūts no: Jaunatnes likums (likumi.lv)

² (2021). *Latvijas Republikas 13. Saeimas pavasara sesijas devītā (attālinātā ārkārtas) sēde*. [Saeimas sēdes stenogramma]. Iegūts no: <https://www.vestnesis.lv/op/2021/82.1>

³ Jaunatnes likums. Iegūts no: Jaunatnes likums (likumi.lv)

⁴ Klāsons, G., Lase, S. (2020). *Darba ar jaunatni sistēma un jaunatnes darbinieku izglītība Latvijā*. [Pārskata ziņojums]. 32. lpp.

⁵ Izglītības un zinātnes ministrija. (2021). *Jaunatnes politikas pamatnostādnes 2021.-2027.gadam*. 5. lpp. Iegūts no: <https://www.izm.gov.lv/lv/media/7087/download>

kā personas vecumā no 13 līdz 25 gadiem. Darba **mērķis** ir izpētīt kā Latvijas pašvaldībās tiek plānota un īstenota jaunatnes politika, lai noskaidrotu, vai jauniešu domes izveide pašvaldībās palielina jauniešu pilsonisko un politisko līdzdalību. Izpētot padziļināti jauniešu domju darbību, ir iespējams secināt, kā un vai vispār šādas domes izveide palīdz pašvaldībām efektīvi un jēgpilni īstenot iecerētos plānus darbam ar jaunatni.

Bakalaura darba mērķa sasniegšanai tiek noteikti šādi **uzdevumi**:

- 1) iegūt padziļinātu informāciju par jauniešu pilsonisko un politisko līdzdalību;
- 2) veikt izpēti par jauniešu domju darbību pašvaldībās Latvijā;
- 3) veikt dokumentu izpēti saistībā ar jaunatnes politikas plānošanu un ieviešanu Latvijā un pašvaldībās;
- 4) veikt Latvijas pašvaldību aptauju un apkopot iegūtos rezultātus;
- 5) apkopojot augstāk minētajos uzdevumos iegūtu informāciju, izdarīt secinājumus.

Darba autore izvirza šādu **izpētes jautājumu**: kā jauniešu domes izveide pašvaldībās rada izmaiņas jauniešu pilsoniskajā un politiskajā līdzdalībā attiecīgajās pašvaldībās? Pētījuma **hipotēze ir**: jauniešu domes izveide pašvaldībās sniedz plašākas iespējas jauniešiem, kā jēgpilni pavadīt savu brīvo laiku, kā rezultātā palielinās gan pilsoniskā, gan politiskā līdzdalība. Lai sasniegtu bakalaura darba mērķi un pārbaudītu izvirzīto hipotēzi, pētījumā tiek izmantotas gan kvantitatīvas, gan empīriskas pētniecības metodes, proti, tiek analizēti dokumenti, veikta pašvaldību aptauja un meklētas kopsakarības.

Bakalaura darbs sastāv no ievada, četrām nodaļām, secinājumu daļas un trīs pielikumiem. Pirmajā nodaļā sniegts teorētisks ieskats jauniešu politiskajā un pilsoniskajā līdzdalībā. Otrajā nodaļā sniegts ieskats par efektivitātes veicināšanu jauniešu domē, to darbību un izveides nepieciešamību. Trešajā nodaļā veikta izpēte par jaunatnes politikas un darbu ar jaunatni plānošanu un īstenošanu Latvijā un pašvaldībās, kā arī aplūkota Eiropas Savienības Jaunatnes stratēģija 2019. – 2027. gadam. Savukārt ceturtajā nodaļā veikta pašvaldību aptaujas rezultātu apkopošana un analizēšana.

Kopumā pētījums sniedz padziļinātu ieskatu jaunatnes politikas plānošanā un īstenošanā tieši pašvaldībās, kā arī jauniešu domju reālajā darbībā. Tas primāri būs saistošs IZM kā par jaunatnes politiku atbildīgajai valsts iestādei, jaunatnes politikas veidošanā, sniedzot papildus informāciju par jauniešu domju efektivitāti saistībā ar jauniešu līdzdalību, kā arī interesentiem un pētniekiem, kuri pēta jaunatnes politikas ieviešanu un īstenošanu pašvaldībās.

1. JAUNIEŠU LĪDZDALĪBA

Jauniešu līdzdalība ir process, kurā jauniešiem, pārstāvējot savas intereses un piedaloties lēmumu pieņemšanā, ir dota iespēja uzlabot savu un apkārtnes dzīves kvalitāti un nākotni. Process sevī ietver arī jauniešu vēlmi iesaistīties, sadarboties, kā arī plānot.⁶ Jaunieši var piedalīties dažāda veida pašvaldības, izglītības iestādes vai valsts rīkotajos pasākumos un aktivitātēs, ģenerēt savas idejas un īstenot projektus, iesaistīties jauniešu domēs, iesaistīties jaunatnes organizācijās vai, piemēram, apmeklēt jauniešu centrus. Iespēju ir daudz, tomēr, lai šis līdzdalības process būtu vērst uz pozitīvu rezultātu, jauniešiem ir nepieciešama vēlme darboties un paust savu nostāju vai idejas.

Eiropas Savienības (turpmāk – ES) Jaunatnes stratēģijā 2019. – 2027. gadam⁷ pie pamatprincipiem ir norādīts, ka jaunieši ir sabiedrības resurss un viņu jēgpilna iesaiste dažādu jautājumu risināšanā, kas atbilst viņu interesēm, ir būtiska un nepieciešama. ES aicina dalībvalstis atrast piemērotāko veidu, kā rosināt jauniešos vēlmi iesaistīties, jo tieši līdzdalība sniedz iespēju pamanīt dažāda veida jaunas problēmas, kas iespējams ir redzamas tikai no jauniešu skata punkta. Turklāt, līdzdalība ir uzskatāma arī par nozīmīgu sastāvdaļu jauniešu dzīvē, jo ar tās palīdzību jaunieši var pilnveidot sevi un kļūt par sava veida lietpratēju dažādos jautājumos, kas viņam šķiet īpaši nozīmīgi. Arī Latvija atbalsta to, ka ir nepieciešams veicināt jauniešu līdzdalību. To pierāda Jaunatnes likuma 1. pants,⁸ kurā norādīts, ka ir būtiski mudināt jauniešus īstenot savas iniciatīvas, patriotismu un līdzdalības procesu kopumā, lai uzlabotu jauniešu dzīves kvalitāti.

Pamatojoties uz iepriekš rakstīto, bez šaubām var apgalvot, ka līdzdalības veicināšana jauniešu vidū ir nozīmīga un nepieciešama, lai tiktu uzlabota jauniešu dzīves kvalitāte. Tomēr būtiski ir saprast, kāda veida pieeja vislabāk strādā attiecībā uz jauniešu iesaisti dažādos līdzdalības procesos, kā arī sīkāk izpētīt pilsoniskās un politiskās līdzdalības jēdzienus.

1.1. Pilsoniskā līdzdalība un audzināšana

Pilsoniskā sabiedrība ir svarīgs faktors dažādu pārmaiņu definēšanai un veikšanai,⁹ tamdēļ, ka tieši pilsoniskā sabiedrība ir vērst uz sadarbības īstenošanu starp valsti un sabiedrību.

⁶ Checkoway, N, B., Gutierrez, M, L. (2006). Youth participation and community change: An introduction. 1.-3.lpp. Izgūts no: https://www.researchgate.net/publication/233020765_Youth_Participation_and_Community_Change

⁷ ES padome. (2018). *ES jaunatnes stratēģija 2019.-2027.gadam*. [Rezolūcija] 3.-6.lpp.

Izgūts no: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:42018Y1218\(01\)&from=LV](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:42018Y1218(01)&from=LV)

⁸ Jaunatnes likums, 1. pants. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/175920#p1>

⁹ Pasaules Veselības organizācija. (2013). *Veselība 2020*. [SPKC tulkojums] 6.lpp.

Izgūts no: https://www.spkc.gov.lv/lv/starptautiskie-dokumenti/veseliba_20201.pdf

Pilsoniskā sabiedrība nodrošina, kā arī uzlabo iedzīvotāju dzīves kvalitāti un uzņemas daļu atbildības par valsts sekmīgu attīstību. Savukārt, lai pastāvētu šāda veida pilsoniskā sabiedrība, pirmkārt, valstī ir jāpastāv demokrātijai un, otrkārt, ir nepieciešama iedzīvotāju, tajā skaitā arī jauniešu, pilsoniskā līdzdalība.¹⁰

Pilsoniskās līdzdalības jēdzienu ir centušies skaidrot vairāki pētnieki un politologi, kā rezultāta šim jēdzienam ir radušies vairākas interpretācijas. Attiecīgi politikas zinātnes profesors Bens Bergers (*Ben Berger*) atzīmē, ka galvenā pilsoniskās līdzdalības problēma ir šī jēdziena plašā interpretācijas un pārlieku lielā koncentrēšanās uz politisko līdzdalību, kas liedz iespēju pilnībā šo terminu izprast. Tamdēļ B. Bergers piedāvā savu redzējumu attiecībā uz pilsoniskās līdzdalības definēšanu. Pēc profesora domām, uz pilsonisko līdzdalību var skatīties divējādi – izdalot šo jēdzienu trīs sīkākās vienībās (politiskā, sociālā un morālā līdzdalība) vai arī trīs iesaistes veidos (*engage in, engage by un engage with*). *Engage in* – aktīva darbības veikšana, nepievēršot lielu uzmanību. *Engage by* – pasīva darbības veikšana, kas prasa lielu uzmanību. *Engage with* – aktīva darbības veikšana un liela uzmanības pievēršana. B. Bergers norāda, ka skaidrojot pilsoniskās līdzdalības jēdzienu, svarīgi ir ņemt vērā indivīda morāles jautājumus, jo pārsvarā cilvēks rīkojas pamatojoties uz saviem dzīves principiem un tikumiem.¹¹

Savukārt Vācijas starptautiskās izglītības pētniecības institūta pētnieki *Abs* un *Veldhuis* pilsonisko līdzdalību skaidro, jēdzienu izdalot, četrās dimensijās – politiskā, sociālā, ekonomiskā un kultūras līdzdalība. Secinot, ka pilsoniskās līdzdalības pamatā ir indivīdu sadarbība ar valsts pārvaldes institūcijām, lai nodrošinātu savas dzīves kvalitātes uzlabošanu. Toties politikas pētnieks Džerzijs Hauptmans (*Jerzy Hauptman*) uzskata, ka pilsoniskā līdzdalība paredz iedzīvotāju līdzatbildību par rīcības sekām, brīvprātīgu iesaistīšanos, nevardarbīgus principus, indivīda pašapziņu, kā arī pilsoniskās līdzdalības izpausmes, ņemot vērā iecietības principus. Tomēr šī darba ietvaros par pamatu tiks ņemta Liepājas Universitātes, Pedagoģijas un sociālo darbu fakultātes profesoru Alīdas Samusevičas un Jura Pāvela kopīgi izstrādātais pilsoniskās līdzdalības jēdziena skaidrojums. Proti, **pilsoniskā līdzdalība tiek raksturota kā sabiedrības indivīdu motivēta rīcība, iesaistoties politiskajos, sociālekonomiskajos un kultūras procesos vietējā, reģionālajā, nacionālajā un starptautiskajā līmenī, kurā indivīds par savu mērķi ir noteicis kādu sabiedrībai būtisku jautājumu risināšanu, lai rezultātā uzlabotu savu dzīves kvalitāti.**¹²

¹⁰ Jurs, P., Samuseviča, A. (2020). *Pilsoniskā līdzdalība: jauniešu potenciāls*. 11.-16.lpp.

¹¹ Berger. B. (2009). Political theory, political science, and the end of civic engagement. 335. -340. lpp. Izgūts no: https://www.researchgate.net/publication/232021827_Political_Theory_Political_Science_and_the_End_of_Civic_Engagement

¹² Jurs, P., Samuseviča, A. (2020). *Pilsoniskā līdzdalība: jauniešu potenciāls*. 78.-83.lpp.

Varētu teikt, ka pilsoniskā līdzdalība palīdz veidot sava veida attiecības starp valsti un sabiedrību, jo valstij un tās iedzīvotājiem sadarbojoties, rodas atgriezeniskā saite.

Pilsoniskajā līdzdalībā akcents tiek likts tieši uz indivīda un sabiedrības iesaisti dažādos sociālos procesos, bet ne vienmēr tiem ir jābūt uz politiku vēršiem. Attiecīgi, pētot tuvāk pilsonisko sabiedrību un pilsonisko līdzdalību, var secināt, ka indivīdam ir iespēja ar pilsoniskās līdzdalības starpniecību, īstenot savas idejas un gūt novērtējumu, gan no sevis, kas būtu klasificējams kā pašvērtējums, gan no valsts puses. Kopīgu mērķu nostādīšana un problēmu risināšana ir būtiski pilsoniskās līdzdalības elementi. Kā arī pilsoniskā līdzdalība var veicināt indivīdu politisko līdzdalību.¹³

Nav šaubu, ka pilsoniskās sabiedrības veidošanā iesaistās arī jaunieši, un veicinot pilsonisko līdzdalību tieši jauniešu vidū, ir iespējams jau laicīgi parūpēties par to, lai indivīds izprot kopīgās valsts vērtības un tradīcijas, kā arī attīsta savu pilsonisko apziņu.

Lai veicinātu pilsonisko līdzdalību jauniešu vidū, būtu svarīgi jau sākumā izskaidrot, ka pilsoniskā līdzdalība palīdz indivīda personības izaugsmē. Jauniešu pilsonisko līdzdalību iespaido iepriekš gūtā pieredze un sociālā vide, kurā indivīds dzīvo, kā arī psiholoģiskie faktori, proti, pašvērtējums un vēlme iesaistīties, esoša vai tieši pretēji neesoša motivācija un arī intelektuālie resursi. Protams, pilsoniskā līdzdalība ir atkarīga arī no valsts pastāvošās iekārtas, ideoloģijas un pārvaldes principiem. Tomēr, jāmin, ka jaunietis var būt gan pilsoniski aktīvs, gan pasīvs, proti, indivīds var atbalstīt un stiprināt demokrātiskās vērtības un nacionālo pašapziņu, vai arī tieši pretēji to nedarīt.¹⁴

Pilsoniskās līdzdalības veicināšanā un pilsoniskās apziņas veidošanā, nozīmīga loma ir arī pilsoniskajai audzināšanai, kas ietver sevī trīs pamatelementus, proti, audzināšanu ģimenē, indivīda izglītības ieguves iespējas un esošo sociālo stāvokli, un tās mērķis ir veidot indivīda pilsonisko pozīciju sabiedrībā. Pilsoniskā audzināšana veido indivīda attieksmi pret dažādām vērtībām un palīdz attīstīties arī personībai, tamdēļ ir svarīgi jau no mazotnes nodrošināt pilsonisko audzināšanu gan ģimenē, gan izglītības iestādēs. Dažādas izglītības iestādes un ģimene piedalās indivīda personības veidošanas procesā, sniedzot zināšanas, veicinot izpratni par dažādiem jautājumiem un sniedzot iespēju apgūt dažādas prasmes. Pastāvošās vērtības un audzināšana ģimenē, izglītības apguves veidi un socializācijas tendences, nosaka kādi būs sabiedrības locekļi, viņu prasmes un vērtības, attiecīgi kāda veidosies turpmākā pilsoniskā sabiedrība. Pilsonisko sabiedrību veido

¹³ Jurs, P., Samuseviča, A. (2020). *Pilsoniskā līdzdalība: jauniešu potenciāls*. 78.-83.lpp.

¹⁴ Turpat. 11.-16.lpp.

cilvēku demokrātiski atbildīga rīcība, kuras pamatā ir pilsoniskā apziņa, iepriekš uzkrātās zināšanas un vērtības. Tamdēļ, ir nepieciešams pievērst pastiprinātu uzmanību ne tikai ģimeniskajām vērtībām, bet arī skolas solā mācītajam.¹⁵

Demokrātiskā sabiedrībā būtiski ir apzināties, ka ikvienam cilvēkam ir ne tikai savas tiesības, bet arī pienākumi attiecībā pret pārējo sabiedrību. Attiecīgi, indivīdam, tai skaitā arī jauniešiem, veidojoties pilsoniskajai apziņai, paralēli veidojas arī attieksme un atbildības sajūta pret kopīgu sabiedrības labumu, vērtību stiprināšanu, kā arī patriotisma veicināšanu.¹⁶ Latvijas Republikas Satversmē ir minēts, ka ikvienam jā rūpējas ne tikai par sevi un saviem tuviniekiem, bet arī par sabiedrības kopējo labumu.¹⁷

Atbildības veidošanās cilvēkos rodas pēc tam, kad viņi ir apzinājušies sevi kā rīcībspējīgu un domājošu būtni, kā rezultātā ir spējīgi ar savu rīcību panākt vēlamo rezultātu. Tomēr ir svarīgi, lai vēlamais rezultāts būtu vērtējams pozitīvi, tamdēļ indivīdos ir jābūt šai atbildības sajūtai, kas neļautu veikt rīcības, kas spētu negatīvi ietekmēt gan sevi, gan pārējo sabiedrību. Savukārt šī atbildības sajūta, pienākumu apzināšanās, indivīda attieksme un apziņa, nerodas indivīdam piedzimstot, bet gan audzināšanas procesā, kurā iesaistās ģimene, izglītības iestādes un pats indivīds. Jāmin, ka pilsoniskā audzināšana nenorisinās tikai ģimenē un izglītības iestādē, tā var tikt īstenota iesaistoties dažādās ārpuskolas aktivitātēs, pašvaldību vai valsts rīkotajos pasākumos, piedaloties projektos un tamlīdzīgi. Turklāt pilsoniskas audzināšanas process nenorit, tikai iesaistoties kādā no rīkotajām aktivitātēm kā dalībniekam, bet arī esot kā organizatoram, ir iespēja piedalīties pilsoniskās audzināšanas procesā.¹⁸

Pilsonisko audzināšanu ir iespējams īstenot vairāku procesu mijiedarbībā. Proti, analītiskais, diagnosticēšanas, prognozēšanas, projektēšanas, organizatoriskais un novērtēšanas process ir pamatā kvalitatīvas pilsoniskās audzināšanas plānošanā un īstenošanā. Attiecīgi, analītiskajā procesā tiek veikta personības izpēte. Diagnosticēšanas procesā – mērķtiecīga darba plānošana. Projektēšanas procesā – darba plāna un metožu atbilstoša izstrāde. Organizatoriskajā procesā – motivācijas veicināšana, mācību procesa organizācija, bet novērtēšanas procesā tiek veikta dažādu metožu un pieeju izvērtēšana. Nav šaubu, ka indivīda audzināšanai ir būtiska nozīme pilsoniskas sabiedrības veidošanā, tomēr, nevajadzētu aizmirst par pašaudzināšanās procesu. Šajā procesā indivīds iepazīst sevi un piedalās savas personības veidošanā, rīkojas, izvirza mērķus un cenšas tos

¹⁵ Jurs, P., Samuseviča, A. (2020). *Pilsoniskā līdzdalība: jauniešu potenciāls*. 28.-42. lpp.

¹⁶ Turpat.

¹⁷ Latvijas Republikas Satversme. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/57980>

¹⁸ Jurs, P., Samuseviča, A. (2020). *Pilsoniskā līdzdalība: jauniešu potenciāls*. 28.-42. lpp.

sasniegt, pieļauj kļūdas un no tām mācās, meklē pareizos risinājumus un veido sevi kā pilnvērtīgu sabiedrības locekli.¹⁹

Attiecīgi, pamatojoties uz iepriekš rakstīto, var secināt, ka pilsoniskās audzināšanas process ir nepieciešams un būtisks pilsoniskās sabiedrības izveidē un pilsoniskās līdzdalības veicināšanā. Savukārt, jauniešu pilsoniskajā līdzdalības procesā, jauniešiem ir iespēja realizēt savas idejas, attīstīt sevi kā personību, iegūt izpratni par vērtībām, apgūt dažādas prasmes, kā arī sniegt ieguldījumu kā savā, tā arī sabiedrības turpmākajā izaugsmē. Atliek tikai atrast pareizo pieeju, lai jaunieši veicinātu motivāciju piedalīties un paust savu nostāju. Iespējams, ne visi jaunieši apzinās, ka pilsoniskā līdzdalība spēj uzlabot viņu dzīves kvalitāti.

1.2. Politiskā līdzdalība

Līdzīgi kā pilsoniskās līdzdalības jēdzienam, arī politiskās līdzdalības definēšanai ir pievērsušies vairāki pētnieki, kā rezultātā ir atrodamas vairākas politiskās līdzdalības termina interpretācijas.

Politikas zinātnes pētnieki *Sidney Verba*, *Norman H. Nie* un *Jae - On Kim* uzskata, ka politiskā līdzdalība ir jebkura indivīda rīcība, kas vērsta ar mērķi ietekmēt valsts pārvaldes sastāvu un/vai viņu darbību. Turklāt pie minētās rīcības ietilps arī streiki, demonstrācijas, un protesti. Proti, ja sabiedrība izvēlas protestēt pret valdības darbu, tad var uzskatīt, ka attiecīgā sabiedrības daļa ir politiski aktīva. Līdzīgu politiskās līdzdalības definīciju ir izstrādājuši profesori *Lester Walter Milbrath* un *M. L. Goel*, politisko līdzdalību raksturojot, kā ikviena indivīda brīvprātīgu iesaisti politiska rakstura lēmuma pieņemšanā, kuras mērķis ir atbalstīt vai mainīt esošo politiku un pārvaldi.²⁰

Savukārt, tradicionāli politiskā līdzdalība tiek definēta četrās dimensijās. Pirmkārt, indivīdu iesaiste vēlēšanu procesos. Otrkārt, dažādu kampaņu īstenošana un citu balsu ietekmēšana. Treškārt, savstarpējā saziņa ar amatpersonām vai politiķiem reģionālā un valsts līmenī un, ceturtkārt, dažādi sadarbības pasākumi, arodbiedrību darbs, protesti un demonstrācijas. Šajā definīcijā ir redzami centieni apvienot gan politisko, gan pilsonisko līdzdalību. Turklāt, pastāv uzskats, ka būtiskas atšķirības politiskajos līdzdalības veidos var radīt attiecīgās valsts politiskā iekārta, kultūra un vēsture, reliģija, izglītība un veselība, urbanizācijas un modernizācijas process, kā arī esošās valdības struktūra. Tādējādi, katrai valstij ar savu unikālo vēsturi un kultūru, pastāvēs arī tieši šai

¹⁹ Jurs, P., Samuseviča, A. (2020). *Pilsoniskā līdzdalība: jauniešu potenciāls*. 28.-42. Lpp.

²⁰ Ekman, J., Amna, E. (2012). *Political participation and civic engagement: towards a new typology*. 285.-287.lpp.

Izgūts no: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:517176/FULLTEXT01.pdf>

valstij piemērotākais politiskās līdzdalības veids, kas dominēs pār pārējiem. Būtiski ir iezīmēt arī individuālā līmeņa politisko līdzdalību, proti, katra balss vēlēšanās ir vienlīdz svarīga. Tāpēc ir vērts jau no mazotnes indivīdus iepazīstināt ne tikai ar pilsoniskās līdzdalības, bet arī ar politiskās līdzdalības procesiem.²¹

Tomēr, pētot politiskās līdzdalības procesus, ir vērts pieminēt arī Henrija Breidija (*Henry Brady*) politiskās līdzdalības definīciju, kura arī tiks ņemta par pamata definīciju šī darba ietvaros. Attiecīgi, pēc H. Breidija domām, **politiskā līdzdalība ir pilsoņu rīcība, kas vērsta uz dažādu politisku rezultātu ietekmēšanu.** Turklāt, lai kādu situāciju raksturotu kā politiskās līdzdalības izpausmi, tajā jāspēj saskatīt četrus galvenos elementus. Proti, tiek veikta reāla darbība, šīs rīcības jāveic pilsoņiem, nevis ierēdņiem vai amatpersonām, norisinās politiska rakstura darbības un galvenais mērķis ir ietekmēt politisko lēmumu pieņemšanas procesu. Tomēr arvien vairāk zinātnieku, piedāvājot savu politiskās līdzdalības definīciju, lielāku uzmanību pievērš pilsoņu iespējām reāli rīkoties. Proti, tiek piedāvātas politiskās līdzdalības definīcijas, kurās politiskā līdzdalība ir definēta, kā pilsoņu rīcība ar mērķi ietekmēt politiska rakstura lēmumus, kurus beigās pieņems sabiedrības pārstāvji un amatpersona. Saistībā ar politiskās līdzdalību ir novērotas arī šīs līdzdalības netiešās izpausmes. Attiecīgi, ir iespējams, ka indivīda rīcība nav tiešā veidā klasificējama kā politiskā līdzdalība, tomēr šī rīcība var atstāt politikā paliekošas sekas.²² Indivīdiem iesaistoties dažādos politiskajos procesos, ir iespēja izprast kā tiek pieņemti lēmumi, kā var veikt kādas izmaiņas un visbeidzot cik ilgu laiku aizņem vēlmju un mērķu īstenošana. Demokrātiskās valstīs sabiedrības iesaistīšana un pilsoniskās un politiskās līdzdalības veicināšana ir nozīmīga, jo valsts ir ieinteresēta veicināt sadarbību starp valsti un sabiedrību, jo tas var vairost iedzīvotāju atbalstu valsts iekārtai.

Politiskās līdzdalības nozīme tiek akcentēta arī Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2030. gadam.²³ Pie prioritārajiem ilgtermiņa rīcības virzieniem tiek minēta sabiedrības līdzdalība politikas veidošanā, kur sīkāk norādīts, ka ir nepieciešams politikas veidošanas procesā maksimāli daudz iesaistīt sabiedrību, jo tas ļaus pieņemt daudz kvalitatīvākus lēmumus un atvieglot to ieviešanu. Savukārt, IZM izstrādātajā vidēja termiņa plānošanas dokumentā, proti, Jaunatnes politikas pamatnostādņu 2021. – 2027. gadam projektā,²⁴ pie uzdevumiem tiek norādīts, ka ir

²¹ Ekman, J., Amna, E. (2012). *Political participation and civic engagement: towards a new typology*. 285.-287.lpp. Izgūts no: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:517176/FULLTEXT01.pdf>

²² Turpat. 286. -287. lpp

²³ Latvijas Republikas Saeima. (2010). *Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam*. 84.lpp.

²⁴ Izglītības un zinātnes ministrija. (2021). *Jaunatnes politikas pamatnostādnes 2021. – 2027. gadam*. 11.lpp. Izgūts no: <https://www.izm.gov.lv/lv/media/7087/download>

nepieciešams veicināt jauniešu kā pilsonisko, tā politisko līdzdalību, sniedzot viņiem iespēju iesaistīties dažādu nevalstisko organizāciju (turpmāk – NVO), jauniešu domju un politisko partiju darbībā.

ES un Eiropas Savienības Padomē (turpmāk – EP) ir noteikts, ka politiskā līdzdalība jauniešu vidū izpaužas dažādās līdzdalības formās. Proti, piedaloties vēlēšanās, iesaistoties dažādās uz politiku vērstās organizācijās un kustībās, jauniešu centros un jauniešu domēs, kā arī protestējot. Tomēr tiek uzsvērts, ka svarīgākais pētīt jauniešu līdzdalību, nav līdzdalības forma, bet gan līdzdalības radītās sekas. Ir nepieciešams piemeklēt īsto pieeju, lai spētu iesaistīt jauniešus politiskajos procesos, tamdēļ katrā situācijā būtu jānovēro, kā un vai piedāvātās līdzdalības iespējas spēj piesaistīt jauniešus, kādi ir plānotie rezultāti, kādas tieši jauniešu sociālās grupas tiks uzrunātas, kā arī – cik lielā mērogā ir plānots izplatīt informāciju jauniešiem par iespējam līdzdarboties politiskajos procesos.²⁵

Attiecīgi ES un EP, pētīt jauniešu politisko līdzdalību, tika izdarīti vairāki secinājumi. Proti, vienlīdz derīgi ir vairāki līdzdalības veidi. Nozīmīgs elements jauniešu politiskajai līdzdalībai ir viņu kreatīvā domāšana un iztēle. Iesaistot jauniešus, jāņem vērā arī jauniešu atšķirīgā domāšana, uztvere un vērtības, kas ne vienmēr var būt kopējas. Arī dažāda veida resursi un drošības jautājumi ir neatņemama sastāvdaļa jauniešu politiskajai līdzdalībai. Kā arī ir nepieciešams izmantot digitālo rīku un sociālo mediju priekšrocības, radot iespēju jauniešiem piedalīties politiskajos procesos, tomēr būtu jāapzinās, ka internets nespēj aizstāt visus politiskās līdzdalības veidus.²⁶

Tātad, meklējot īsto pieeju attiecīgajai jauniešu sociālajai grupai, ir iespējams palielināt jauniešu līdzdalību dažādās aktivitātēs un procesos. Kā arī svarīgs plāna punkts, palielinot politiskās līdzdalības koeficientu reģionālā un valsts līmenī, ir uz faktiem balstīta informācija. Mūsdienās informācijas nodošana jauniešiem noteikt caur interneta sniegtajām iespējām, tādēļ informāciju ir iespējams nodot un iegūt patiešām īsā laika periodā. Tomēr, socializēšanās klātienē, nevis digitālajā vidē, var sniegt daudz vairāk emociju, pieredzes, prasmju un kopumā pastiprināt atgriezenisko saiti starp informācijas sniedzēju un saņēmējiem. Dažāda veida publiskās aktivitātes, kas vērstas uz jauniešu iesaisti pilsoniskajā un politiskajā līdzdalībā, var veicināt jauniešu dzīves kvalitātes uzlabošanu un valsts ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanu.

²⁵ Eiropas Savienība, Eiropas Padome. (2019). *Jaunatnes sadarbība*. 1.-2.lpp. Izgūts no: <https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/63227212/What-is-political-participation.pdf/f67e2855-4556-9b31-8d17-dd9993761214>

²⁶ Turpat. 3.-4.lpp.

Katram pašam brīvprātīgi ir jāgrib iesaistīties dažāda veida aktivitātēs, projektos, organizācijās un tamlīdzīgi, jo tikai ar pašu vēlmi ko mainīt, radīsies vislabākie un redzamākie rezultāti, kas viennozīmīgi būs vērtējami pozitīvi. Tādēļ par pilsonisko un politisko līdzdalības procesu būtu jārunā ne tikai izglītības iestādēs, bet arī ģimenēs, lai jau no mazotnes ikviens apzinātos galvenās vērtības un iespējas.

2. JAUNIEŠU DOMES

Ikdienā jaunieši savu brīvo laiku pavada, nodarbojoties ar sev tīkamām aktivitātēm, bet ne vienmēr tās var nosaukt par lietderīgām, tamdēļ svarīgi, lai jaunieši būtu informēti par iespējām kā pavadīt savu brīvo laiku jēgpilni.

Pašvaldība, īstenojot darbu ar jaunatni, jauniešiem nodrošina institucionālās sistēmas piekļuvi. Izveidojot institucionālo sistēmu darbam ar jaunatni, pašvaldība ir tiesīga, pēc savas brīvas iniciatīvas, izveidot jauniešu domi. Ņemot vērā, ka pašvaldības pašas plāno darbu ar jaunatni un izstrādā jaunatnes politikas plānošanas dokumentus, būtiski ir izpētīt, kādus tieši lēmumus, attiecībā pret institucionālās sistēmas izveidi pieņem pašvaldība un kāds ir to pamatojums.²⁷

Šīs nodaļas ietvaros sīkāk tiek aplūkota jauniešu domes skaidrojums un darbība, kā arī tas kādu pienesumu jauniešu dome ir spējīga dot pašvaldību ikdienas darbā un darba ar jaunatni īstenošanā. Tiek pamatota arī jauniešu domes izveides nepieciešamība un izpētīta pieejamā informācija par efektīvu jauniešu domes izveidi.

2.1. Jauniešu dome un tās izveides nepieciešamība

Eiropas līmenī jauniešu dome tiek definēta kā līdzdalības veids, kurā jauniešiem ir iespēja iesaistīties jaunatnes politikas izstrādē, īstenošanā un informatīvo materiālu sagatavošanā, sabiedrības informētībai.²⁸ Tomēr šī darba ietvaros, tiks izmantots IZM Politikas iniciatīvu un attīstības departamenta nacionālajā līmenī izstrādātais jauniešu domes skaidrojums. Proti, Latvijā jauniešu dome tiek definēta kā viens no iespējamajiem jauniešu līdzdalības veidiem, kurā tiek īstenota jauniešu sadarbība un pieredzes apmaiņa. Tās izveide sniedz arī iespēju īstenot darba ar jaunatni pamatuzdevumus.²⁹

Jauniešu domes sastāvā parasti tiek iekļauta jauniešu grupa, kura ir gatava līdzdarboties un sniegt savu pienesumu domes darbībā, kā arī dažādu jaunatnes organizāciju un izglītojamo pašpārvalžu pārstāvji. Katra izmantotā iespēja ir jauna pieredze, tamdēļ, esot daļai no jauniešu domes, indivīds ne tikai lietderīgi pavada savu brīvo laiku, bet arī iegūst jaunas zināšanas un pieredzi.

²⁷ Jaunatnes likums, 5. pants. Iegūts no: <https://likumi.lv/ta/id/175920#p5>

²⁸ European Union, Council of Europe. (2019). *Youth policy essentials*. 10., 12.lpp.

Izgūts no: <https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261953/Youth+Policy+Essentials+-updated.pdf/92d6c20f-8cba-205f-0e53-14e16d69e561>

²⁹ Izglītības un zinātnes ministrija. (2015). *Iesācēja portfelis: Darbs ar jaunatni pašvaldībās*. 5.lpp.

Izgūts no: https://www.izm.gov.lv/sites/izm/files/metodiskais_web_samazinats1.pdf

Jaunatnes likums nosaka, ka Latvijā pašvaldībās izveidotajām jauniešu domēm ir vairāki pamatuzdevumi:

- 1) piedalīties jauniešu vēlmju un vajadzību izpētē un iegūto datu apstrādē. Izstrādāt priekšlikumus, kā uzlabot jauniešu dzīves kvalitāti;
- 2) veicināt pašvaldībā dzīvojošo jauniešu sadarbību un pieredzes apmaiņu;
- 3) nodrošināt sadarbību ar citu pašvaldību jauniešu domēm, institūcijām un organizācijām;
- 4) īstenot dalību pašvaldību organizētajos pasākumos;
- 5) informēt jauniešus par pašvaldības piedāvātajām iespējām;
- 6) kā arī iesaistīties darbā ar jaunatni un tā ietvaros īstenotajos pasākumos un projektos.³⁰

Noteiktie pamatuzdevumi jauniešu domei ir jāveic ikdienas darbā, tamdēļ tie būtu jāuztver kā sava veida pienākumi, lai jauniešu dome varētu pilnvērtīgi un novērtēti darboties. Protams, arī no pašvaldības puses jauniešu domei var būt noteikti papildus uzdevumi, lai veicinātu jauniešu domes ikdienas darba efektivitāti.

Ir vairāki iemesli kādēļ pašvaldībās vajadzētu izveidot jauniešu domi. Pirmkārt, Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam³¹ ir izdalītas četras galvenās jomas, kas veido pamatu Latvijas sabiedrības nākotnei – līdzdalība, tolerance, sadarbība un jaunrade. Darba autore uzskata, ka jauniešu dome sevī var ietvert visas iepriekš minētās jomas. Proti, iesaistoties jauniešu domē, jaunieši automātiski palielina jauniešu kopējo pilsoniskās un politiskās līdzdalības koeficientu, kā arī veicina pārējās sabiedrības aktīvu iesaisti. Attiecībā uz toleranci, jauniešu domē ir iespējams īstenot savas idejas un iniciatīvas, kā arī piedalīties lēmumu pieņemšanas procesos, kuri var būt saistīti ar diskriminācijas un nevienlīdzības mazināšanu sabiedrības, tai skaita jauniešu vidū. Savukārt sadarbība īstenojas jauniešiem līdzdarbojoties jauniešu domē, jo ikdienā ir nepieciešams komunicēt ar citiem jauniešiem, pašvaldību un citu jauniešu domju pārstāvjiem, kā arī dažādām jaunatnes organizācijām. Arī jaunrades process tiek īstenots jauniešu domē, jo tiek plānoti un īstenoti jauni projekti, pasākumi un ģenerētas jaunas idejas.

Otrkārt, izveidojot jauniešu domi, pašvaldībai ir iespēja izmantot jauniešu pieredzi un zināšanas savā ikdienas darbā, jo ir situācijas, kurās tieši gados jaunas personas var piedāvāt

³⁰ Jaunatnes likums, 5. pants. <https://likumi.lv/ta/id/175920#p5>

³¹ Izglītības un zinātnes ministrija. (2021). *Jaunatnes politikas pamatnostādnes 2021.-2027.gadam*. 6. lpp.

Izgūts no: <https://www.izm.gov.lv/lv/media/7087/download>

priekšlikumus un īsto risinājumu, ko diemžēl pieaugušie nevar.³² Piemēram, jaunietis varēs nosaukt daudz vairāk pašreizējās aktualitātes jauniešu vidū, kas varētu palīdzēt īstenot kādu pasākumu vai projektu, lai palielinātu jauniešu līdzdalību. Arī jauniešu vēlmju vai vajadzību noteikšana, nekonsultējoties ar jauniešiem, var paildzināt pētīšanas un informācijas ieguves procesu kopumā, kā arī visticamāk gala rezultātā jaunieši būs neapmierināti ar pieņemtajiem lēmumiem.

Treškārt, lai arī jauniešu īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā gadu laikā ir sarucis³³, pastāv iespēja, ka tieši jaunieša balss var būt izšķirošā, kāda jaunatnes politikas saistoša lēmuma pieņemšanā. Tieši jaunieši ir tie, kuri izjutīs šī brīža pieņemto lēmumu sekas, tamdēļ, ir būtiski ļaut jauniešiem iesaistīties svarīgu lēmumu pieņemšanā, kas attiecas arī uz viņu nākotni un dzīves kvalitāti. Turklāt, ir jāatceras, lai arī vairums jaunieši pašlaik vēl nav tiesīgi piedalīties vēlēšanu procesā, tas neliedz jau šobrīd sniegt viņiem informāciju par notiekošajiem procesiem, vēlēto amatu kandidātiem, politiskajām partijām un gala iznākumu, kā arī to, kā pašlaik pieņemtie lēmumi ietekmēs viņu turpmāko nākotni.

Ceturtkārt, pašvaldībai sniedzot iespēju jauniešiem līdzdarboties jauniešu domē, var tikt atstātas paliekošas izmaiņas šo jauniešu domāšanas veidā. Proti, iesaistoties jauniešu domes ikdienas darbā, jaunieši saprot, ka vēlamo mērķi var panākt demokrātiskā ceļā, kopīgi izstrādājot rīcības plānu un sadarbojoties. Tiek uzlabotas arī savstarpējās komunikācijas un socializēšanās prasmes, iegūtas jaunas zināšanas attiecībā uz pašvaldībā notiekošajiem politiskajiem procesiem, kā arī iegūti jauni draugi un kontakti, kas jaunietim visnotaļ nav mazsvarīgi, jo iegūtie kontakti var noderēt turpmākajā karjeras izaugsmē vai problēmu risināšanā.

Nav šaubu, ka jauniešu domes izveidē ir saskatāmi vairāki plusi, tomēr, lai izveidotā jauniešu dome spētu pastāvēt ilgtermiņā un iegūt pēc iespējas pozitīvāku novērtējumu no apkārtējo puses, ir jānodrošina jauniešu domes nezūdoša efektivitāte. Darba autore uzskata, ka būtu lietderīgi pašvaldību pārstāvjiem, kuri ir atbildīgi par darbu ar jaunatni veikšanu pašvaldībā, veikt ikgadēju jauniešu domes darbības novērtējumu, iekļaujot gan paveiktos, gan ne līdz galam izdarītos darbus. Tādējādi, jauniešu dome strādātu patstāvīgi, bet paralēli tiktu nodrošināta jauniešu domes uzraudzība. Attiecīgi gada griezumā jauniešu dome no pašvaldības pārstāvju puses saņemtu

³²USAID. (2009). Youth Councils: An effective way to promote youth participation. 2.lpp. Izgūts no: <https://static.globalinnovationexchange.org/s3fs-public/asset/document/Youth%20Councils-%20An%20Effective%20Way%20to%20Promote%20Youth%20Participation.pdf?xryTdFiLCfmEAgk80DZIMGV9dh.MblzC>

³³ Centrālā statistikas pārvaldi. (2019) *Jaunieši Latvijā*. 1.lpp. Izgūts no: https://www.csb.gov.lv/sites/default/files/publication/2019-10/Jauniesi%20Latvija_%2819_00%29_LV.pdf

komentārus, tai skaitā uzslavas, pateicības un kritiku, kas tiktu ņemta vērā jauniešu domes turpmāko rīcības plānu izstrādē.

2.2. Efektivitātes veicināšana jauniešu domē

Jaunatnes investīciju forums (*The Forum for Youth Investment*) apgalvo, ka ir nepieciešami seši galvenie elementi, lai izveidotu efektīvi strādājošu jauniešu domi – stratēģijas izveide, finanšu līdzekļi, sadarbība un ekspertu nepieciešamība, atbalsta sniegšana un prasmju uzlabošana, motivācija, kā arī zināmu personu un līderu piesaiste.³⁴

Stratēģijas izveide un iesaistīto personu apraksta izveidošana – jāveic pamatojoties uz piešķirto budžetu. Šajā elementā ietilps arī partneru organizāciju piesaiste un mērķu sasniegšana reālā laika periodā.³⁵

Finanšu līdzekļi – ja ir iespējams, jāmeklē ilgtermiņa atbalstītāji, kuri būtu gatavi investēt jauniešu domes darbībā. Nepieciešams saplānot visa veida izmaksas vismaz gada griezumā, kā arī atrast reālu vietu, kur iesaistītās personas varētu pulcēties.³⁶

Sadarbības un ekspertu nepieciešamība – jauniešu domei ir jāvairo sadarbība un reāla komunikācija starp iesaistītajām pusēm, rīkojot klātienēs tikšanās, kā arī jāatrod eksperts, ar kuru nepieciešamības gadījumā konsultēties. Ieteicams ir izveidot arī sava veida grupas un atrast līderi, lai nebūtu tā, ka visi atbild par visu un beigās nekas netiek izdarīts ar pilnu atdevi.³⁷

Atbalsta sniegšana un prasmju uzlabošana – izglītības iestāžu personu iesaistīšana ir svarīgs aspekts darbam ar jaunatni. Iesaistītajiem jauniešiem ir būtiski izglītoties, attiecīgi, ir jābūt iespējām, kurās jaunietis var iegūt jaunas prasmes vai zināšanas, kas var palīdzēt ne tikai jauniešu domes darbībā, bet arī turpmākajā dzīvē. Tātad, lai jauniešu dome varētu pilnvērtīgi darboties, tajā nepieciešami zinoši dibinātāji un līderi, kā arī jaunieši ar vēlmi iesaistīties un iegūt jaunu pieredzi.³⁸

Motivācija – jauniešu domes līderiem (tie var būt gan vadītāji, gan dibinātāji, gan pašu jauniešu vidū izvēlēti līderi), ir jāspēj jauniešos rast pārliecību par viņu spējām, kā arī pamatoti izskaidrot turpmāko rīcību veikšanas nepieciešamību. Ņemot vērā, ka ne vienmēr rezultāti ir redzami uzreiz un tiem var būt negatīvi vērtējams gala rezultāts, arī par mērķa nesasniegšanas iespējamību ir jārunā, lai pēc pirmās neveiksmes, jauniešos nezustu motivācija līdzdarboties.

³⁴ The Forum for Youth Investment. (2007) *Building effective Youth Council*. 17.lpp.

Izgūts no: <https://forumfyi.org/wp-content/uploads/2019/12/Building-Effective-Youth-Final.pdf>

³⁵ Turpat.

³⁶ Turpat.

³⁷ Turpat.

³⁸ Turpat.

Nezaudēt motivāciju jauniešu vidū var, piemēram, ikdienas darbā iekļaujot kreatīvāku veidu kā strādāt (piemēram, saulainā dienā strādājot ārā) vai, piemēram, nodrošinot kafijas automāta izvietojumu.³⁹

Zināmu personu un nozares līderu piesaiste ikdienas darbā vai kādā no pasākumiem – ir nepieciešams nodrošināt iespēju jauniešiem satikties ar nozares pārstāvjiem vai sadarboties ar citu jauniešu domes dalībniekiem, lai veicinātu viedokļu dažādību un pieredzes apmaiņu. Citu viedokļu uzklaušanās var palīdzēt arī jauniešu motivēšanā un sadarbības veicināšanā, attiecīgi uzlabojot jauniešu domes pārstāvju darba produktivitāti.⁴⁰

Iepriekš seši minētie elementi darbojas kā paraugs veiksmīgai jauniešu domes izveidei un turpmākajai darbībai, tomēr Jaunatnes investīciju forums uzsver, ka jauniešu domes varēs pilnvērtīgi strādāt tikai tad, ja arī pārvalde uzskatīs, ka viņiem ir nepieciešama jauniešu dome, jauniešu viedokļi, prasmes un zināšanas.⁴¹ Proti, ja jaunieši no pašvaldības puses jutīsies novērtēti, vairošies viņu vēlme strādāt pie mērķu īstenošanas un ideju ģenerēšanas, kā arī parādīsies lielāka motivācija palīdzēt pašvaldību ikdienas darbā, piemēram, darba ar jaunatni plānošanā un īstenošanā.

³⁹ The Forum for Youth Investment. (2007) *Building effective Youth Council*. 16.lpp.

Izgūts no: <https://forumfyi.org/wp-content/uploads/2019/12/Building-Effective-Youth-Final.pdf>

⁴⁰ Turpat.

⁴¹ Turpat.

3. JAUNATNES POLITIKAS PLĀNOŠANA UN ĪSTENOŠANA

Jaunatnes politika ir visās valsts politikas jomās īstenojamu mērķtiecīgu darbību kopums, kas veicina jauniešu attīstību, iekļaušanos sabiedrībā un dzīves kvalitātes uzlabošanu.⁴² Jaunatnes politika sniedz iespēju jauniešiem iesaistīties dažādās aktivitātes, iegūt jaunas prasmes, izglītoties, socializēties, kā arī paust savu viedokli un tikt sadzirdētiem.

Aktīvi, idejām bagāti un uzņēmīgi jaunieši eksistē, par to nav šaubu, tomēr bieži vien jaunieši gaida īsto brīdi vai nerīkojas motivācijas trūkuma dēļ. Tamdēļ ir jāatrod īstais veids, kā palielināt jaunieša vēlmi iesaistīties, piedāvājot pareizos risinājumus. Proti, ir jaunieši, kuri interesējas, piemēram, par mākslu vai politiku, bet citi tikai par sportu. Attiecīgi, lai piesaistītu pēc iespējas lielāku skaitu jauniešu, ir nepieciešamas dažādas līdzdalības iespējas.

Šajā nodaļā sīkāk tiks palūkota jaunatnes politikas un darba ar jaunatni plānošana un īstenošana Latvijas pašvaldībās, kā arī sniegts neliels ieskats Eiropas Savienības Jaunatnes stratēģijā 2019. – 2027. gadam.

3.1. Jaunatnes politika Latvijā

Latvijā atbildīgā iestāde, par jaunatnes politikas izstrādi, koordinēšanu un ieviešanu, kā arī jaunatnes jomā iesaistīto pušu veiksmīgas sadarbības veicināšanu un jaunatnes lietu speciālistu apmācību, ir Izglītības un zinātnes ministrija. IZM attīsta un nodrošina arī starptautisko sadarbību jaunatnes politikas nozarē un ir atbildīga par to, lai jauniešiem un darbā ar jaunatni iesaistītajām personām būtu piekļuve visai vajadzīgajai informācijai par viņu tiesībām un pienākumiem. IZM nodrošina arī metodisko vadību pašvaldību darba ar jaunatni plānošanā un, protams, arī īstenošanā.⁴³ Savukārt, vietējā līmenī, atbildīgas par jaunatnes politikas ieviešanu ir Latvijā esošās pašvaldības, kuru tiesības nosaka Jaunatnes likums.⁴⁴

Attiecībā uz jaunatnes politikas izpēti, tika secināts, ka jaunatnes politika ir visās valsts politikas jomās īstenojamu darbību kopums, ar mērķi veicināt jauniešu pilnvērtīgu attīstību un iekļaušanos sabiedrībā, kā arī uzlabot jauniešu dzīves kvalitāti. Jaunatnes politika sevī ietver vairākus būtiskus pamatprincipus – līdzdalība, informācijas pieejamība, vienlīdzīgu iespēju nodrošināšana, jauniešu interešu ievērošana, labvēlīgi ekonomiskie priekšnosacījumi, kā arī

⁴² Jaunatnes likums, 2 prim pants. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/175920#p2.1>

⁴³ Jaunatnes likums, 3. pants. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/175920#p3>

⁴⁴ Jaunatnes likums, 2 prim pants. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/175920#p2.1>

mobilitāte un starptautiskā sadarbība. Jāmin, ka sekojošie principi, ikvienai pašvaldībai ir jāņem vērā, pildot savas funkcijas un veicot darbu ar jaunatni. Jaunatnes politikas pamatprincipi:

- 1) līdzdalības princips – jauniešiem nedrīkst liegt iespēju piedalīties jaunatnes politiku ietekmējošu lēmumu pieņemšanā;
- 2) informācijas pieejamības princips – nepieciešams nodrošināt jauniešus ar viņiem svarīgo informāciju;
- 3) vienlīdzīgu iespēju princips – ir jāpanāk, lai jaunieši bez jebkādas diskriminācijas ir spējīgi aktīvi piedalīties dažādos sabiedrisko pasākumos;
- 4) jauniešu interešu ievērošanas princips – nepieciešams izvērtēt jauniešu pašreizējās vēlmes, vajadzības, tiesības un arī intereses;
- 5) labvēlīgu ekonomisko priekšnosacījumu princips – veidot apstākļus, lai jaunieši varētu būt ekonomiski patstāvīgi;
- 6) mobilitātes un starptautiskās sadarbības princips – nepieciešams sniegt jauniešiem iespēju būt mobiliem, izglītoties un apgūt jaunas prasmes ārpus viņu dzīves vietas, veicināt citu valstu ieteikumus, kā arī labās prakses apmaiņu un ieviešanu Latvijas politikā.⁴⁵

Svarīga loma jaunatnes politikas īstenošanā ir Jaunatnes konsultatīvai padomei, kas darbojas kā padomdevēja institūcija. Padomes sastāvā ir valsts pārvaldes, pašvaldību un jaunatnes organizāciju pārstāvji, kurus izvēlēties un noteicis Ministru kabinets.⁴⁶ Tomēr tikpat liela nozīme jaunatnes politikas īstenošanā ir arī pašvaldībām.

Ir noteikts, ka pašvaldības, ievērojot jaunatnes politikas pamatprincipus un attīstības plānošanas dokumentus, veic darbu ar jaunatni, kā arī nodrošina nepieciešamo institucionālo sistēmu darbam ar jaunatni. Pašvaldība ir tiesīga: noteikt atbildīgo pašvaldības institūciju par darbu ar jaunatni; pieņemt darbā jaunatnes lietu speciālistu, kurš plāno un veic darbu ar jaunatni; izveidot pašvaldības jaunatnes konsultatīvo komisiju, kas veicina darbu ar jaunatni plānošanu un īstenošanu, apkopo un analizē informāciju par pašvaldībā dzīvojošo jauniešu problēmām un vajadzībām, kā arī veicina jauniešu līdzdalību, izstrādājot un iesniedzot pašvaldībai priekšlikumus, jauniešu iesaistei dažādās aktivitātēs; izveidot jauniešu centru un jauniešu domi, kuru mērķis ir veicināt jauniešu līdzdalību, sadarbību, pieredzes apmaiņu un ideju īstenošanu; izstrādāt cita veidu kārtību, kādā būtu nepieciešams veikt darbu ar jaunatni.⁴⁷ Jāatzīmē, ka pašvaldībai ir jānodrošina iespēja

⁴⁵ Jaunatnes likums, 2. prim pants. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/175920#p2.1>

⁴⁶ Jaunatnes likums, 4. pants. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/175920#p4>

⁴⁷ Jaunatnes likums, 5. pants. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/175920#p5>

iesaistīties, jaunatnes politikas ietekmējošu lēmumu pieņemšanā, jaunatnes organizācijām vai jebkurai jauniešu grupai.⁴⁸

Pašvaldību iesaiste jaunatnes politikas īstenošanā tiek vairākkārt minēta arī Jaunatnes politikas pamatnostādņu 2021. - 2027. gadam projektā. Uzsvars tiek likts uz sadarbības veicināšanu starp dažādām valsts un pašvaldību institūcijām, kas spētu nodrošināt to, lai jaunieši apgūtu nepieciešamās pilsoniskās līdzdalības prasmes un izvēlētos savu dzīvi veidot tieši Latvijā. Rezultāti paredz, ka līdz 2027. gadam visās pašvaldībās tiks pielietots brīvprātīgā darba atzīšanas mehānisms, dažāda veida aktivitātēs un projektos tiks iesaistīti jaunieši ar ierobežotām iespējām, kā arī darbs ar jaunatni tiks īstenots kā autonomā funkcija. Turklāt, pašvaldības kā līdzatbildīgās institūcijas darbosies tādos projekta ietvaros noteiktajos uzdevumos, kā darba ar jaunatni stiprināšanā reģionālajā līmenī, finansēšanas modeļa darba ar jaunatni īstenošanas izveidē, digitālās un mobilās darba ar jaunatni sistēmas attīstīšanā, atbalsta saņemšanas nodrošināšanā darbā ar jaunatni iesaistītajām personām, izglītojamo pašpārvalžu stiprināšanā, līdzdalības mehānisma stiprināšanā jauniešu un jaunatnes organizāciju vidū, neformālās izglītības izpratnes veicināšanā sabiedrības vidū, brīvprātīgā darba īstenošanas sistēmas uzlabošanā, kā arī jauniešu ar ierobežotām iespējām iekļaušanas veicināšanā sabiedrībā.⁴⁹

Lai veicinātu efektīvu jaunatnes politikas īstenošanu Latvijā un nodrošinātu attīstības plānošanas dokumentos noteikto rezultātu sasniegšanu tieši jaunatnes jomā, ir izstrādāts, Jaunatnes politikas valsts programmas 2021. – 2023. gadam projekts, kura mērķis ir nodrošināt ar valsts, informatīvo, metodisko un arī finansiālo, atbalstu darba ar jaunatni koordināciju un attīstību. Programma ir pakārtota Jaunatnes politikas pamatnostādņu 2021. – 2027. gadam projektā noteiktajiem rīcības virzieniem. Proti, darba ar jaunatni kvalitātes stiprināšana, darba ar jaunatni sistēmas izveide un attīstība, jauniešu līdzdalības veicināšana, nepieciešamo prasmju apguves veicināšana, kas noderēs darba tirgū un patstāvīgas dzīves izveidē, kā arī jauniešu ar ierobežotām iespējām iekļaušanas veicināšana.⁵⁰

Programmā iekļautie pasākumi ir plānoti, ievērojot ES un valsts līmeņa attīstības plānošanas dokumentus – ES Jaunatnes stratēģiju 2019. – 2027. gadam, Ilgtermiņa konceptuālo dokumentu “Latvijas izaugsmes modelis: cilvēks pirmajā vietā”, Latvijas ilgtspējīgas attīstības

⁴⁸ Jaunatnes likums, 5. pants. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/175920#p5>

⁴⁹ IZM. (2021). *Jaunatnes politikas pamatnostādnes 2021.-2027. gadam*. 4., 8-13.lpp.

Izgūts no: <https://www.izm.gov.lv/lv/media/7087/download>

⁵⁰ Turpat. 4.-6. lpp.

stratēģiju līdz 2030. gadam, Latvijas Nacionālo attīstības plānu 2021. – 2027. gadam, kā arī Jaunatnes politikas pamatnostādņu 2021. – 2027. gadam projektu.⁵¹

Jaunatnes politikas valsts programmas 2021. – 2023. gadam projektā pirmais un otrais rīcības virziens sīkāk ir aplūkojams nākamajā apakšnodaļā, kurā apkopota informācija par darbu ar jaunatni pašvaldībās. Pie trešā rīcības virziena – plašākas un aktīvākas jauniešu līdzdalības veicināšana, programmas projekta veidotāji uzsver jauniešu pilsonisko kompetenču attīstīšanas nozīmīgumu, ar pilsoniskajām kompetencēm saprotot piederības sajūtu Latvijai un Eiropai, kā arī demokrātisko vērtību stiprināšanu, jauniešu pilsoniskās un politiskās līdzdalības veicināšanu, izglītojamo pašpārvalžu stiprināšanu, jauniešu digitālo kompetenču uzlabošanu, kvalitatīvas informācijas ieguves nodrošināšanu, vides un klimata jautājumu izpratnes veicināšanu, kā arī līdzdalības mehānisma stiprināšanu lēmumu pieņemšanā visos līmeņos. Attiecīgi, ir nepieciešams nodrošināt atbalsta sniegšanu jaunatnes organizācijām un ES projektiem, lai īstenotu aktivitātes, kas attīsta jauniešu pilsonisko kompetenci. Palielināt Apvienoto Nāciju Organizāciju (turpmāk – ANO) atpazīstamību jauniešu vidū. Veicināt jauniešu izpratni par ES. Īstenot dažāda veida pasākumus, kas jauniešos attīsta pilsonisko kompetenci. Pēc iespējas vairākos novados nodrošināt iespēju jaunsardzes kustības pieejamībai. Nodrošināt atbalstu nacionālā, reģionālā un vietējā līmenī jaunatnes organizācijām aktivitāšu organizēšanā. Sniegt iespēju ikvienam jauniešim paust savas idejas. Panākt izglītojamo līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesos izglītības iestādēs, izveidojot pašpārvaldes. Nodrošināt atbalstu pasākumus par pilsonisko līdzdalību pašpārvaldēs, jauniešu un skolēnu domēs pašvaldībās. Regulāri informēt jauniešus par aktualitātēm kibertelpā. Veicināt jauniešu medijpratības attīstību. Īstenot izglītojošus pasākumus jauniešiem, kas uzlabo digitālo kompetenci. Regulāri ievietot sociālajos tīklos informāciju par jaunatnes atbalsta programmām, Jaunatnes starptautisko programmu aģentūras (turpmāk – JSPA) rīkotajiem pasākumiem, kā arī pieredzes stāstiem. Nodrošināt starptautiskās jaunatnes dienas atzīmēšanu. Palielināt darbā ar jaunatni iesaistīto personu un jauniešu informētību par jaunatnes politikas aktualitātēm. Nodrošināt informatīvos pasākumus par darba iespējām un dzīvi lauku reģionos. Nodrošināt jauniešus piekļuvei viņuprāt interesējošai un svarīgai informācijai. Veicināt jauniešos izpratni par vides un klimata jautājumiem. Atbalstīt projektus, kas veicina zaļo domāšanu. Sniegt iespēju jauniešiem piedalīties Eiropas Jaunatnes dialogā. Kā arī nodrošināt jauniešu pārstāvniecību Jaunatnes

⁵¹ IZM. (2021). *Jaunatnes politikas pamatnostādnes 2021.-2027. gadam*. 4.-6.lpp.

Izgūts no: <https://www.izm.gov.lv/lv/media/7087/download>

konsultatīvajā padomē.⁵² Vairākus no iepriekš minētajiem pasākumiem (piemēram, pašvaldībā nodrošinot jaunsardzes kustības pieejamību vai nodrošinot jauniešiem piekļuvi saistošai informācijai), ir iespējams īstenot arī pašvaldību līmenī. Rezultātā tiktu nodrošināta plašāka un aktīvāka jauniešu līdzdalība vietējā līmenī.

Savukārt pie programmas projekta ceturrtā rīcības virziena – darba tirgum un patstāvīgai dzīvei nepieciešamo prasmju un iemaņu apguves veicināšana, uzsvars tiek likts uz izpratnes veicināšanu sabiedrībā par neformālo izglītību, jauniešu darba prakses sistēmas izveidi un attīstību, starpinstitutionālo koordinācijas izveides nepieciešamību, kā arī visa veida jauniešu uzņēmējdarbības veicināšanu. Tamdēļ nepieciešams popularizēt neformālās izglītības lomu, veicināt izpratni par neformālo izglītību darba devēju vidū, veicināt pašvaldībās brīvprātīgā darba atzīšanu, sniegt atbalstu jaunatnes organizācijām brīvprātīgā darba prestiža celšanā, attiecībā uz pirmā darba pieredzi jauniešiem, nodrošināt normatīvā regulējuma izstrādi darba praksei, veikt uzņēmējdarbības mentoringu reģionālā līmenī, kā arī īstenot Valsts lauku tīkla aktivitātes.⁵³ Arī šajā gadījumā pašvaldībām ir iespēja piedalīties viena no jaunatnes politikas valsts programmas projekta rīcības virziena īstenošanā. Piemēram, pašvaldības līmenī popularizējot neformālās izglītības lomu vai veicinot brīvprātīgā darba atzīšanu.

Kā pēdējais, bet noteikti ne mazāk svarīgais, piektais rīcības virziens – jauniešu ar ierobežotām iespējām iekļaušanas veicināšana, uzsver metodiskā atbalsta sniegšanu darba ar jaunatni iesaistītajām personām, kā arī nepieciešamību veicināt jauniešu ar ierobežotām iespējām iekļaušanu sabiedrībā. Valsts programmas projekta kontekstā jaunieši ar ierobežotām iespējām ir jaunieši, kuriem ir mācīšanās grūtības, fiziska vai garīga invaliditāte, jaunieši ar kultūru atšķirībām un sociālajiem šķēršļiem, jaunieši ar veselības problēmām un jaunieši ar ģeogrāfiskiem šķēršļiem. Tamdēļ nepieciešams īstenot dažādus mācību pasākumus, kas vērsti uz darba ar jaunatni iesaistīto personu izglītošanu, nodrošināt mentoru palīdzību jauniešiem, veicināt jauniešu ar ierobežotām iespējām dalību dažāda veida pasākumos, kā vietējā tā starptautiskā mēroga projektos, monitorēt pašvaldībās jauniešu ar ierobežotām iespējām iekļaušanos aktīvo jauniešu vidū, nodrošināt jauniešiem ar ierobežotām iespējām prasmju attīstīšanu un veicināt viņu iesaisti izglītības procesā, tai skaitā arī aroda apgūvē, atbalstīt jaunatnes iniciatīvu projektus pašvaldībās un nacionāla mēroga jaunatnes organizācijas, kuru darbība vērsta uz jauniešu ar ierobežotām iespējām sekmīgu

⁵² IZM. (2021). *Jaunatnes politikas valsts programma 2021.-2023.gadam*. 16.-20.lpp.

Izgūts no: <https://www.izm.gov.lv/lv/media/7091/download>

⁵³ Turpat. 31.-33.lpp.

iekļaušanu aktīvo jauniešu vidū.⁵⁴ Arī pašvaldību līmenī ir iespējams noorganizēt dažādus mācību pasākumus, veicināt visu jauniešu iekļaušanos sabiedrībā un nodrošināt mentoru palīdzību jauniešiem. Tomēr sākumā pašvaldību pārstāvjiem būtu jāveic pētījums, kura rezultāti atspoguļotu kādas tieši apmācības būtu saistošas darba ar jaunatni iesaistītajām personām, un kādi pasākuma veidi būtu piemēroti pašvaldībā dzīvojošajiem jauniešiem ar ierobežotām iespējām, lai izvairītos no situācijas, ka vairums jaunieši organizēto pasākumu nevar apmeklēt.

Kopumā jaunatnes politikas ieviešana visvairāk atspoguļojas jauniešu ikdienas dzīvē, jo ar jaunatnes politikas palīdzību, ir iespējams risināt jauniešu problēmas, īstenot savas idejas, izteikt viedokli, veicināt jauniešu iesaisti dažāda veida aktivitātēs un pasākumos, kā arī iegūt vai attīstīt jauniešu kompetences.

3.2. Darbs ar jaunatni

Pamatojoties uz Jaunatnes likumu⁵⁵, darbs ar jaunatni ir uz jauniešiem vērsts praktisku darbību kopums, kas nodrošina jaunatnes politikas īstenošanu, kā arī jauniešu vērtību veidošanos un nostiprināšanos. Darba ar jaunatni pamatuzdevumi – atbalstīt un veicināt jauniešu iniciatīvas, nodrošināt jauniešiem iespēju iegūt nepieciešamās prasmes, kuras nepieciešamas turpmākajai dzīvei, sniegt iespēju jauniešiem savu brīvo laiku pavadīt jēgpilni, kā arī nodrošināt jauniešiem piekļuvi visas vajadzīgās informācijas ieguvei.⁵⁶

Tomēr, lai arī pašvaldībām ir dota brīva izvēle, izstrādājot jaunatnes politikas plānošanas dokumentus, IZM pārstāvji ir izveidojuši darba ar jaunatni pašvaldības bāzes modeli⁵⁷, kurā aprakstīti vairāki elementi, lai pašvaldības varētu pilnvērtīgi īstenot jaunatnes politiku, proti, stratēģiskā plānošana, jauniešu statistiskais raksturojums, institucionālā sistēma, infrastruktūra, jauniešiem piemērota dzīves vides izveide, personāls, kā arī progresa un rezultātu novērtēšana.

Stratēģiskā plānošana sevī ietver jauniešu statistisko raksturojumu, finansējumu, institucionālo sistēmu, infrastruktūru, jauniešiem piemērotu dzīves vides izveidi, personāla nozīmību, kā arī progresa un rezultātu novērtējumu.

⁵⁴ IZM. (2021). *Jaunatnes politikas valsts programma 2021.-2023.gadam*. 33.-35. Lpp.
Izgūts no: <https://www.izm.gov.lv/lv/media/7091/download>

⁵⁵ Jaunatnes likums, 2. pants. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/175920#p2>

⁵⁶ Jaunatnes likums, 2 prim pants. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/175920#p2.1>

⁵⁷ IZM. Darba ar jaunatni pašvaldību bāzes modelis. [Infografika] Izgūts no:
<http://jaunatneslietas.lv/sites/default/files/2018-03/B%C4%81zes%20modelis%20darbam%20ar%20jaunie%C5%A1iem%20pa%C5%A1vald%C4%ABb%C4%81s.pdf>

Jauniešu statistiskais raksturojums – viedokļu, vēlmju un vajadzību, kā arī izstrādāto un apstiprināto pašvaldību jaunatnes politikas plānošanas dokumentu un finansējumu darba ar jaunatni un jauniešu iniciatīvu īstenošanai, apkopojums.

Institucionālā sistēma – sistēma, kurā atrodas darba ar jaunatni atbildīgā institūcija vai veicējs, jaunatnes lietu konsultatīvā komisija, jauniešu dome, jaunatnes organizācijas un citas nevalstiskās organizācijas.

Infrastruktūra – jauniešiem ir nepieciešama reāla telpa, kur satikties, lai ģenerētu savas idejas.

Jauniešiem piemērota dzīves vides izveide – nepieciešams jauniešiem sniegt aktuālāku brīvā laika pavadīšanas iespēju, piemēram, iespēja apmeklēt sporta zāli vai jauniešu centru.

Personāls – pašvaldībā būtu nepieciešams jaunatnes lietu speciālists, jaunatnes darbinieks, kā arī nevalstisko sektoru pārstāvju iesaiste darba ar jaunatni īstenošanā.

Progresu un rezultātu novērtēšana – pašvaldībām būtu reizi gadā jāveic darba ar jaunatni progresu izvērtējums un jānosaka prioritātes, jāatjaunina dati jauniešu statistiskajā raksturojumā, un reizi divos, trijos gados jāatkārto jauniešu viedokļu un vēlmju apkopojums.

Jaunatnes politikas pamatnostādņu 2021. – 2027. gadam projekts paredz, ka valsts un pašvaldību līmenī tiks izveidota kvalitatīva un ilgtspējīga darba ar jaunatni sistēma, pašvaldībās kā autonomā funkcija tiks nostiprināts darbs ar jaunatni, kā arī uzlabots personu sniegums un kompetences, kuras iesaistītas darbam ar jaunatni. Savukārt IZM paredz, ka līdz 2027. gadam visās, tas ir 42, pēc administratīvi teritoriālās reformas jaunizveidotajās pašvaldībās, darbs ar jaunatni tiks īstenots kā autonomā funkcija.⁵⁸

Jaunatnes politikas valsts programmas 2021. – 2023. gadam projektā zem pirmā rīcības virziena, ir noteikti vairāki īstenojamie pasākumi, kuri attiecas uz darbu ar jaunatni īstenošanu pašvaldībās. Proti, valsts programmas projekts norāda, ka nepieciešams nodrošināt atbalstu jaunatnes politikas attīstībai ne tikai valsts, bet arī vietējā līmenī, jāveicina darba ar jaunatnes sistēmas izveide vai pilnveide. Nepieciešams īstenot plānoto starptautisko ilgtermiņa projektu “*Europe Goes Local*”, kura mērķis ir stiprināt starptautisko sadarbību darbā ar jaunatni pašvaldībās. Īstenot nacionāla mēroga konferences norisi, kurā norisinās darbā ar jaunatni iesaistīto pušu pieredzes apmaiņa (paredzēts, ka konferencē piedalīsies arī pašvaldību pārstāvji darbā ar jaunatni). Pašvaldību līmenī nepieciešams nodrošināt jauniešiem dažāda veida brīvā laika pavadīšanas

⁵⁸ IZM. (2021). *Jaunatnes politikas pamatnostādnes 2021.-2027. gadam*. 8.lpp. Izgūts no: <https://www.izm.gov.lv/lv/media/7087/download>

aktivitātes, balstoties uz viņu interesēm un vēlmēm. Nodrošināt pamatotu pieeju jaunatnes politikas plānošanā un īstenošanā. Nodrošināt darbā ar jaunatni iesaistīto personu mācību pasākumus. Aktualizēt jaunatnes darbinieka kā profesijas standarta izstrādi. Sniegt darbā ar jaunatni iesaistītajām personām, darbu ar jaunatni uzsākot, mentoru atbalstu. Izstrādāt kvalitatīvu informāciju par darbu ar jaunatni pašvaldībās. Nodrošināt atbalsta pasākumus darbā ar jaunatni iesaistītajām personām par garīgo un mentālo jauniešu veselību, cilvēktiesību izglītību. Veicināt izpratni par ES piedāvātajām programmām ne tika darba ar jaunatni veicēju, bet arī jauniešu vidū. Kā arī nodrošināt piekļuvi informācijai, kas sniedz ieskatu par ES plānotajiem projektiem un informācijai, kas vēsta par jaunatnes atbalsta programmu piedāvātajām iespējām, JSPA īstenotajām aktivitātēm, pieredzes stāstiem un tamlīdzīgi.⁵⁹

Savukārt pie programmas projekta otrā rīcības virziena, proti, darba ar jaunatni sistēmas izveide un attīstība, programmas paredz izveidot ilgtspējīgu finansēšanas modeli darba ar jaunatni īstenošanai pašvaldību, valsts un NVO līmenī, attīstīt digitālo darba ar jaunatni sistēmu, nodrošināt piekļuvi psihoemocionālajam atbalstam darbam ar jaunatni iesaistītajām personām, kā arī stiprināt darbu ar diasporas jauniešiem. Attiecīgi uz darbu ar jaunatni pašvaldībās attiecas sekojoši pasākumi. Visām pašvaldībām jānodrošina vienlīdzīgas iespējas jauniešiem. Jāatbalsta un jāveicina digitālā darba ar jaunatni attīstība. Jāinformē sabiedrība par mobilo darbu ar jaunatni. Jānodrošina darba ar jaunatni veicējiem sistemātisks psihoemocionāls atbalsts. Jāatbalsta dažādi sadarbības projekti, kuru mērķis ir veicināt uz diasporu vērstas iniciatīvas un sadarbības formas. Kā arī valsts programmas projekta ietvaros ir iecerēts panākt darba ar jaunatni vienota standarta ieviešanu pašvaldībās.⁶⁰ Darba autore uzskata, ka vienota standarta ieviešana pašvaldībās, atvieglotu darba ar jaunatni īstenošanu, uzraudzīšanu un novērtēšanu. Kā arī, ja tiks pieņemts likums, kas paredz darba ar jaunatni veikšanu pašvaldībās kā autonomo funkciju, darba ar jaunatni standarta ieviešana būtu jāuzlūko kā obligāti īstenojams pasākums.

Darbs ar jaunatni pašvaldībās var uzlabot jauniešu dzīves kvalitāti. Nepieciešams tikai atrast pareizo pieeju un iegūt informāciju par jauniešu vēlmēm un vajadzībām. Darba ar jaunatni kvalitatīva plānošana un īstenošana var veicināt jauniešu pilsonisko un politisko līdzdalību, tomēr lai to izdarītu, sākumā nepieciešams konsultēties ar pašiem jauniešiem, lai uzzinātu aktuālāko informāciju attiecībā uz viņu vēlmēm, vajadzībām un problēmām. Jauniešiem ir nepieciešams

⁵⁹ IZM. (2021). *Jaunatnes politikas pamatnostādnes 2021.-2027. gadam*. 8.lpp. Izgūts no: <https://www.izm.gov.lv/lv/media/7087/download>

⁶⁰ Izglītības un zinātnes ministrija. (2021). *Jaunatnes politikas valsts programma 2021.-2023.gadam*. 16.-20.lpp Izgūts no: <https://www.izm.gov.lv/lv/media/7091/download>

atbalsts, tomēr gaidīt, kad jaunieši paši vērsīsies pie attiecīgajām instancēm ar savām problēmām vai vēlmēm, nebūt nav ieteicams. Jauniešiem ne vienmēr pietiek drosmes, pašpārlicinātības vai motivācijas lūgt palīdzību, izteikt savu viedokli vai iesaistīties. Attiecīgi tieši jaunatnes politikas plānošana un darba ar jaunatni īstenošana pašvaldībās, var sniegt jauniešiem nepieciešamo atbalstu un iespēju līdzdarboties dažāda veida pasākumos un aktivitātēs, kā arī veicināt jauniešu pilsonisko un politisko līdzdalību.

3.3. Eiropas Savienības Jaunatnes stratēģija 2019. – 2027. gadam

Ņemot vērā, ka Latvijas Jaunatnes politikas pamatnostādņu projekta mērķi un virzieni ir izvirzīti, ievērojot arī Eiropas Savienības Jaunatnes stratēģiju 2019. – 2027. gadam, kā arī plānojot darbu ar jaunatni pašvaldībās, pašvaldībām būtu jānodrošina jauniešiem iespēju iesaistīties ES projektos un jāsniedz aktuālākā informācija, kā arī jāveicina jauniešos izpratni par ES, ir noderīgi veikt šīs stratēģijas nelielu izpēti. ES Jaunatnes stratēģijas galvenais mērķis ir risināt problēmas, ar ko saskaras jaunieši visā Eiropā. Jāmin, ka ES jaunatnes politika tiek īstenota jau kopš 2002. gada un tās pamatā ir divi principi – aktīva līdzdalība un vienlīdzīga pieejamība. Politikas jomas, kas vērstas uz jauniešu sadarbību, sekmē organizāciju darbību stiprināšanu un veicina jauniešiem svarīgu lēmumu pieņemšanas procesu.⁶¹

ES Jaunatnes stratēģijā 2019. – 2027. gadam, tiek minēti šādi principi – līdztiesība un nediskriminācija, iekļaušana, līdzdalība, divējāda pieeja, kā arī globāla, Eiropas, valstu, reģionālā un vietējā perspektīva. Ar līdztiesības un nediskriminācijas principu tiek izprasta jebkuras diskriminācijas apkarošana un dzimumu līdztiesības veicināšana jauniešu vidū. Iekļaušanas princips atbild par visiem jauniešiem atbilstošas politikas un darbības sekmēšanu. Līdzdalības princips nosaka, ka politika būtu jāveido ņemot vērā digitālās komunikācijas radītās izmaiņas. Divējādas pieejas princips paredz, ka nevajadzētu aprobežoties tikai ar jaunatnes jomu, saistībā ar jauniešu dzīves kvalitātes uzlabošanu, proti, būtu nepieciešams risināt jauniešiem saistošus jautājumus gan dažādās politikas jomās, gan jaunatnes jomā. Globāla, Eiropas, valstu, reģionālā un vietējā perspektīvas princips nosaka, ka ES jaunatnes politika būtu jāīsteno, izmantojot reģionālo un vietējo līmeņu sniegtās iespējas. Jāmin, ka stratēģijas vispārīgajos mērķos⁶² - sniegt jauniešiem iespēju būt savas dzīves veidotājiem, nodrošināt jauniešus ar viņiem nepieciešamajiem resursiem, uzlabot politikas lēmumus, kas skar jauniešus, kā arī jauniešu nabadzības un diskriminācijas

⁶¹ Eiropas Savienības padome. (2018). *ES jaunatnes stratēģija 2019.-2027.gadam*. [Rezolūcija] 1.-7.lpp.

Izgūts no: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:42018Y1218\(01\)&from=LV](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:42018Y1218(01)&from=LV)

⁶² Turpat.

izkaušanas veicināšana, ir saskatāma līdzība ar Latvijā izstrādāto Jaunatnes politikas mērķi – uzlabot jauniešu dzīves kvalitāti, veicinot viņu iniciatīvas, darba tikumu, patriotismu, līdzdalību lēmumu pieņemšanā un sabiedriskajā dzīvē, kā arī atbalstot darbu ar jaunatni.⁶³

EP un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvji, rezolūcijas ietvaros ir vienojušies par turpmāko rīcības virzienu attiecībā uz mērķtiecīgu un saskaņotu starpnozarju pieeju, pievēršanos jaunatnes nozarē esošajām galvenajām jomām, kā arī sadarbības veicināšanu, pamatojoties uz rīcībā esošajiem instrumentiem un pārvaldību. Attiecīgi, lai panāktu efektīvu, mērķtiecīgu un saskaņotu starpnozarju sadarbību, jauniešu aspekts būtu jānostāda kā prioritāte starp dažādām politikas jomām, jo tikai tā var nodrošināt, ka jauniešu vajadzības, vēlmes vai viedokļi tiktu ņemti vērā.⁶⁴ Kas vēl vairāk uzsver darbu ar jaunatnes kā autonomās funkcijas ieviešanas nepieciešamību Latvijas pašvaldībās.

ES Jaunatnes stratēģijā ir aprakstītas arī galvenās jaunatnes nozares jomas, kurām būtu jāpievērš īpaša uzmanība, proti, iesaiste, saiknes veidošana un iespēju veicināšana. Darba ietvaros sīkāk tika uzskaitīti tie pasākumi, kurus būtu nepieciešams veikt arī vietējā līmenī.

Iesaiste – nepieciešams veicināt visu jauniešu līdzdalību kā sabiedrības, tā arī demokrātiskajos procesos. Aktīvi jāiesaista jaunieši dažādās organizācijās, kā arī politikas izstrādē un īstenošanā, kas skar jauniešu intereses, vajadzības un vēlmes. Sniegt atbalstu jauniešu pārstāvniecības izveidē. Izplatīt informāciju par ES un jaunatnes dialogu. Rosināt interesi par dažādiem līdzdalības pasākumiem. Kā arī veicināt alternatīvu ieviešanu demokrātiskās līdzdalības veidos. ES Jaunatnes stratēģijas izstrādātāji uzsver, ka svarīgi būt spējīgiem pielāgoties esošai situācijai un potenciālajiem izaicinājumiem jaunatnes jomā, lai spētu jauniešiem piedāvāt dažādību attiecībā pret līdzdalības veidiem, rezultātā piesaistot pēc iespējas vairāk jauniešu.⁶⁵

Saiknes veidošana – nepieciešams nodrošināt ikvienam jauniešim un jaunatnes darbiniekam piekļuvi pārrobežu mobilitātes iespējām. Veicināt jauniešu iesaisti solidaritātes pasākumos. Kā arī veicināt aktīvāku iesaisti ES finansēto programmu izstrādē, īstenošanā un izvērtēšanā. Saikņu veidošanai, attiecībām un pieredzes apmaiņai starp ES jauniešiem, ir būtiska nozīmē ne tikai uz solidaritātes veicināšanu, bet arī uz ES attīstību nākotnē. Tādēļ pēc iespējas vairāk jauniešiem, ir jāsniedz iespēja piedalīties dažāda veida pasākumos gan vietējā, gan Eiropas mērogā.⁶⁶

⁶³ Jaunatnes likums, 1. pants. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/175920#p1>

⁶⁴ Eiropas Savienības padome. (2018). *ES jaunatnes stratēģija 2019.-2027.gadam*. [Rezolūcija] 1.-7.lpp. Izgūts no: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:42018Y1218\(01\)&from=LV](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:42018Y1218(01)&from=LV)

⁶⁵ Turpat.

⁶⁶ Turpat.

Iespēju veicināšana – nepieciešams atbalstīt un veikt kvalitatīvu darbu ar jaunatni. Atbalstīt darba ar jaunatni pasākumus. Kā arī izveidot jauniešiem viegli pieejamus jaunatnes kontaktpunktus, kas jauniešiem sniedz atbalstu dažādu jautājumu risināšanā. Lai spētu sniegt pēc iespējas vairāk iespēju jauniešiem līdzdarboties, svarīgi ir akcentēt darba ar jaunatni lomu šajā procesā. Tieši darbs ar jaunatni spēj nodrošināt jauniešiem iegūt tādas prasmes, kā komandas darbs, vadība, projektu plānošana un īstenošana, kritiskā domāšana un tam līdzīgi. Tamdēļ darbs ar jaunatni var kalpot kā palīgs iespēju veicināšanā.⁶⁷

Savukārt attiecībā pret sadarbības veicināšanu vietējā līmenī, būtu nepieciešams īstenot uz faktiem un zināšanās balstītu jaunatnes politiku. Stiprināt sadarbību starp jauniešiem un jaunatnes organizācijām. Veicināt savstarpējo mācīšanos, pieredzes apmaiņu un zināšanu izplatīšanu. Nodrošināt jauniešu iesaisti jaunatnes stratēģiju īstenošanā. Sniegt aktuālo informāciju par ES jaunatnes stratēģiju. Nodrošināt jauniešus ar nepieciešamo un aktuālo informāciju, saistībā ar jaunatnes politiku, aktuālajiem pasākumiem un tam līdzīgi. Veikt jaunatnes politikas pārraudzības procesu, regulāri izvērtējot un ziņojot par līdz šim paveikto.⁶⁸

Kopumā var secināt, ka ES Jaunatnes stratēģijā minētajos principos ir saskatāma līdzība ar Latvijā izstrādātajiem jaunatnes politikas pamatprincipiem, un stratēģijas minētās jaunatnes nozares jomas, kurām būtu jāvelta īpaša uzmanība, ir atrodams Latvijas izstrādātajos darba ar jaunatni pamatuzdevumos. Savukārt īstenotie starptautiskie jauniešu projekti, liecina par ES dalībvalstu savstarpējo sadarbību un pieredzes apmaiņas nodrošināšanu. Turklāt vairums noteikto stratēģijas pasākumu, ir iespējams īstenot arī pašvaldību līmenī.

⁶⁷ Eiropas Savienības padome. (2018). *ES jaunatnes stratēģija 2019.-2027.gadam*. [Rezolūcija] 1.-7.lpp.

Izgūts no: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:42018Y1218\(01\)&from=LV](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:42018Y1218(01)&from=LV)

⁶⁸ Turpat.

4. JAUNIEŠU DOMES LATVIJAS PAŠVALDĪBĀS

Pētnieciskā darba ietvaros tika veikta Latvijā esošo pašvaldību aptauja, saistībā ar jaunatnes politiku un jauniešu domes darbību.⁶⁹ No pašlaik esošajām 119 pašvaldībām, 75 sniedza savu atbildi. Veicot aptauju, pašvaldībām nebija nepieciešams norādīt savu pārstāvēto pašvaldību, proti, aptauja bija pilnībā anonīma. Aptauja tika izstrādāta un nodota tālākai izpildei ar interneta vietnes palīdzību, norādot aizsūtītajā e-pastā aptaujas saiti. Respondentiem tika uzdoti 10 dažāda rakstura un veida jautājumi, lai labāk izprastu pašvaldību nostāju attiecībā uz jaunatnes politikas ieviešanu un jauniešu domes reālo darbību pašvaldībā.

Jauniešu domes darbība netiek analizēta valsts mērogā, bet gan pašvaldību ietvaros, proti, katra pašvaldība pati pēc savas iniciatīvas var izvērtēt jauniešu domes līdž šim paveikto. Tomēr, darba autore uzskata, ka ir būtiski sīkāk analizēt tieši institucionālās sistēmas darbam ar jaunatni veidus, proti, veikt pētījumus, aptaujājot, jaunatnes lietu speciālistus, jaunatnes darbiniekus, jauniešu centru darbiniekus un apmeklētājus, jauniešu domes dalībniekus, kā arī jaunatnes lietu konsultatīvo komisiju. Tas sniegtu daudz padziļinātāku skatījumu par jaunatnes politikas plānošanu un reālo darbību Latvijas pašvaldībās.

Attiecīgi sekojošajās apakšnodaļās, tiks analizētas šī darba ietvaros veiktās pašvaldību aptaujas atbildes par jaunatnes politiku, darbu ar jaunatni un jauniešu domes darbību, kas ļaus izprast pašvaldību viedokli attiecībā pret jauniešu domes izveides nepieciešamību, tās darbības plusiem un mīnusiem, darbu ar jaunatni pašvaldībā un jaunatnes politiku kopumā.

4.1. Jauniešu domes pašvaldībās un administratīvi teritoriālā reforma

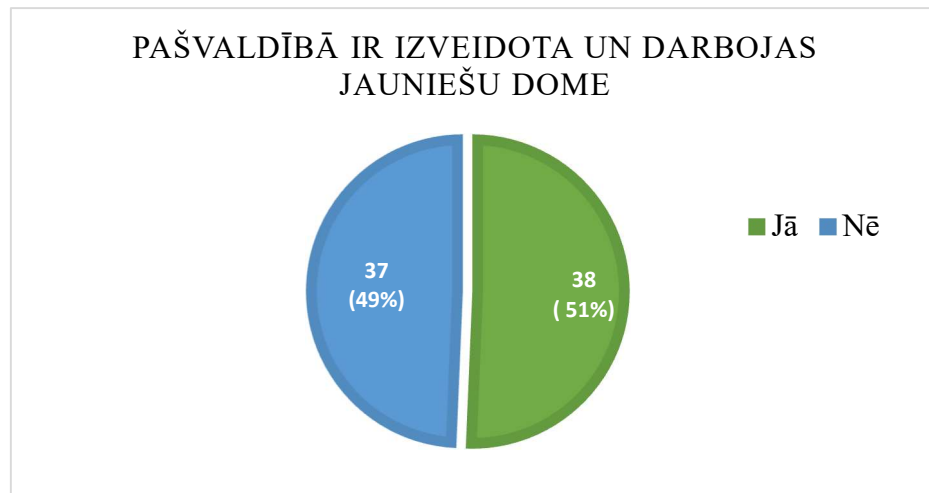
IZM ik gadu veic aptauju par darbu ar jaunatni pašvaldībās. Aptaujas rezultāti liecina, ka 2019. gadā no 101 pašvaldības, kas piedalījās aptaujā, tikai 47 bija izveidota jauniešu dome. Savukārt, vēl gadu atpakaļ, proti, 2018. gadā, no 119 pašvaldībām, kas piedalījās IZM veiktajā aptaujā, 44 pašvaldībās bija izveidota jauniešu dome.⁷⁰ Tas ir pozitīvs rādītājs, jo ir redzams, ka gada laikā jauniešu domju skaits ir audzis, tomēr tas neatspēko faktu, ka jauniešu domju skaits procentuāli vēl aizvien ir mazs.

Apkopojot un analizējot šī darba ietvaros, veiktās pašvaldību aptaujas iegūtos datus, tika izveidots grafiks, kas atspoguļo pašvaldību skaitu, kurās ir izveidotas un darbojas jauniešu domes.

⁶⁹ Skatīt 3. Pielikumu.

⁷⁰ IZM. (2021). *Ilggadējās aptaujas apkopojums*. Izgūts no: <https://www.izm.gov.lv/en/node/4063>

(sk. 4.1. att.) Jāmin, ka aptauja ir izstrādāta ar mērķi padziļināti veikt izpēti tieši jauniešu domes darbībai pašvaldībā, tamdēļ aptaujas pārējie jautājumi attiecās tikai uz tām pašvaldībām, kuras pirmajā jautājumā atzīmēja atbildi, ka pašvaldībā darbojas jauniešu dome.

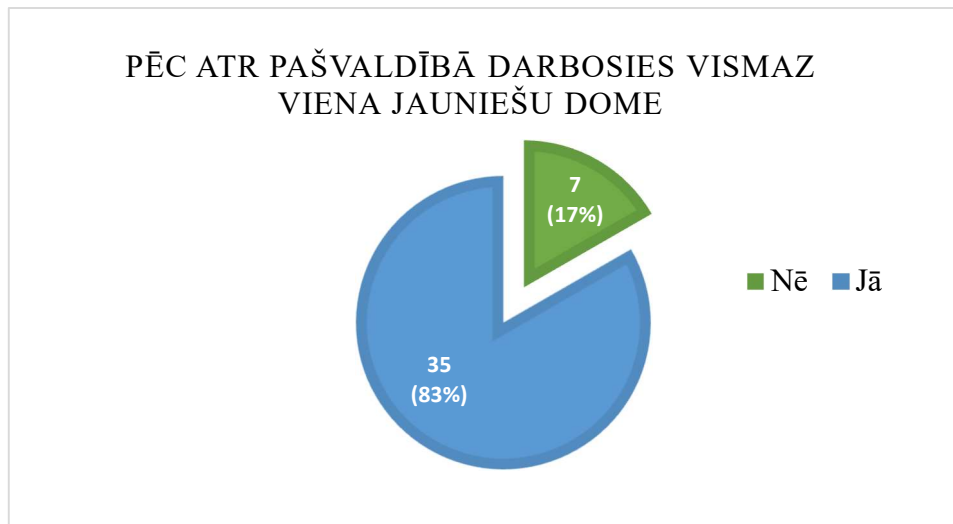
4.1. att. Pašvaldību skaits kurās ir izveidota un darbojas jauniešu dome

38 no 75 pašvaldībām norādīja, ka pašvaldībā ir izveidota un darbojas jauniešu dome. Kādam varētu šķist, ka 38 ir salīdzinoši mazs skaitlis uz visu esošo pašvaldību fona, tomēr jāņem vērā administratīvi teritoriālā reforma (turpmāk – ATR), kas tiks īstenota 2021. gadā pēc pašvaldību vēlēšanām, samazinot esošo 119 pašvaldību skaitu uz 42 pašvaldībām. Iespējams, ka pašlaik esošās jauniešu domes atradīsies tieši jaunizveidotajās pašvaldībās. Tomēr, lai izteiktu šāda veida apgalvojumu, tam nepieciešami pierādījumi. Tamdēļ, darba ietvaros nepieciešams aplūkot visas 42 jaunizveidotās pašvaldības, lai noskaidrotu, vai pēc ATR īstenošanas, pašvaldībā darbosies vismaz viena jauniešu dome.

Ņemot vērā, ka darba ietvaros veiktā pašvaldību aptauja bija anonīma, lai noteiktu jauniešu domes skaita izmaiņas pēc ATR, tiek izmantoti citi informācijas ieguves avoti. Proti, salīdzinot IZM veikto ikgadējo aptauju 2019. gadā⁷¹, Saeimas apstiprināto 42 jaunizveidoto pašvaldību iedalījumu⁷², kā arī pašvaldību oficiālās mājas lapas, tiek izveidots informatīvs grafiks, kurā apkopota visa iegūtā informācija, par to vai pēc ATR veikšanas jaunizveidotajā novadā darbosies vismaz viena jauniešu dome. (sk. 4.2. att.)

⁷¹ Skatīt 1. pielikumu.

⁷² Skatīt 2. pielikumu.

4.2. att. Pašvaldību skaits, kurās pēc ATR darbosies vismaz viena jauniešu dome

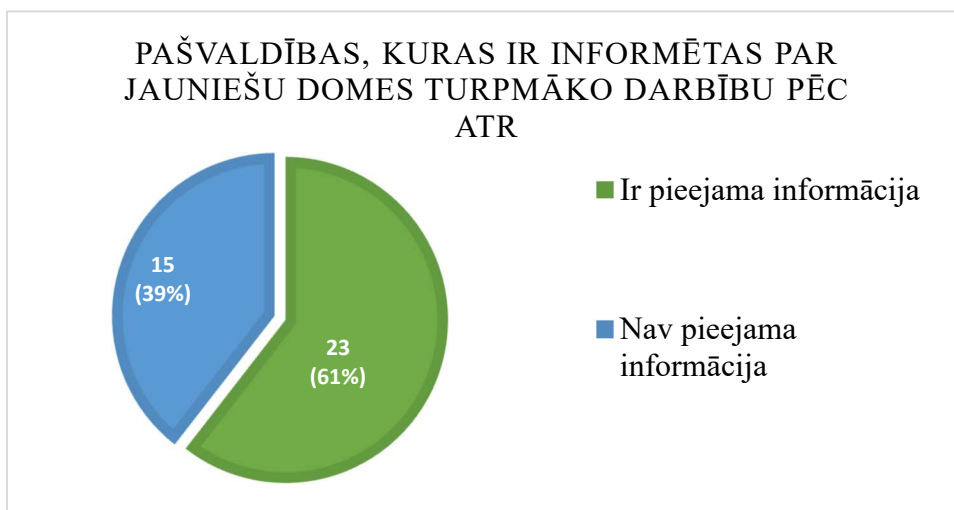
No 42 pašvaldībām, 35 darbosies vismaz viena jauniešu dome, kas viennozīmīgi ir pozitīvs rādītājs. Tomēr, tas nenoliedz faktu, ka 7 pašvaldībās vēl aizvien jauniešiem nebūs iespēja līdzdarboties jauniešu domē tieši savā pašvaldībā, bet tas nenozīmē, ka pašvaldība nepiedāvā jauniešiem citas līdzdalības iespējas, kā piemēram jauniešu centra vai dažādu pasākumu apmeklēšanu.

Politikas plānošanas dokumenta projektā “Jaunatnes politikas pamatnostādnes 2021. – 2027. gadam”, pie trešā rīcības virziena otrā apakšpunkta ir norādīts, ka līdz 2027. gadam ir nepieciešams sekmēt jauniešu pilsonisko un politisko līdzdalību, tai skaitā iesaisti jauniešu domju aktivitātēs un pamatdarbībā.⁷³ Attiecīgi, ja līdz 2027. gadam visās pašvaldībās netiks izveidota jauniešu dome, pilnvērtīgi netiks īstenots arī trešais rīcības virziens. Iespējams, ja darbs ar jaunatni pašvaldībās tiktu īstenots kā autonomā funkcija, arī jauniešu domju skaits pašvaldībās būtu skaitliski lielāks. Uz doto brīdi tieši nevienā pašvaldībā darbs ar jaunatni netiek īstenots kā autonomā funkcija, tomēr pamatojoties uz Jaunatnes politikas valsts programmas 2021. – 2023. gadam projektu, tiek paredzēts, ka līdz 2023. gadam visās 42 pašvaldībās darbs ar jaunatni tiks īstenots kā pašvaldības autonomā funkcija.⁷⁴

⁷³ IZM. (2021). *Jaunatnes politikas pamatnostādnes 2021.-2027. gadam*. 11.lpp. Izgūts no: <https://www.izm.gov.lv/lv/media/7087/download>

⁷⁴ IZM. (2021). *Jaunatnes politikas valsts programma 2021.-2023.gadam*. 7.lpp. Izgūts no: <https://www.izm.gov.lv/lv/media/7091/download>

Saistībā ar ATR pašvaldībām tika lūgts norādīt, vai tām ir pieejama saistoša informācija par to, kas notiks ar izveidoto jauniešu domi pēc ATR, proti, vai jauniešu dome turpinās savu darbību vai tomēr nē. Rezultātā 23 pašvaldības atzīmēja, ka pašvaldībai ir pieejama aktuālā informācija saistībā ar jauniešu domes darbību. Savukārt, 15 pašvaldības norādīja, ka pašvaldībai vēl nav skaidrs kas notiks ar izveidoto jauniešu domi (sk. 4.3. att.). Saprotams, ka pašvaldībām ir daudzi svarīgāki jautājumi, par ko nākas diskutēt, saistībā ar izmaiņām, kas radīsies pēc ATR, tomēr arī ar jaunatnes politiku saistītie jautājumi būtu jāuzlūko kā vienlīdz svarīgi, turpmākai pašvaldības attīstībai. Protams, jāņem vērā arī tas, ka pašvaldībām var rasties sava veida informācijas trūkums attiecībā pret kādu no ATR saistošajiem jautājumiem, bet visticamāk pēc ATR īstenošanas un pašvaldību turpmākās sadarbības rezultātā, arī uz neskaidrajiem jautājumiem, kopīgiem spēkiem tiks rasta atbilde. Viens no pozitīvajiem aspektiem ATR īstenošanā ir iespēja pašvaldībām dalīties savā pieredzē un zināšanās, lai izveidotu vienu stabilu un uz attīstību vērstu pašvaldību. Pašvaldības, kurās pašlaik jau tiek pilnvērtīgi īstenota jaunatnes politika vai, piemēram, izveidota jauniešu dome, varēs dalīties savos ieteikumos un novērojumos ar pašvaldībām, kurām nav šāda veida pieredzes.

4.3. att. Pašvaldības, kurām ir pieejama informācija par jauniešu domes darbību pēc ATR

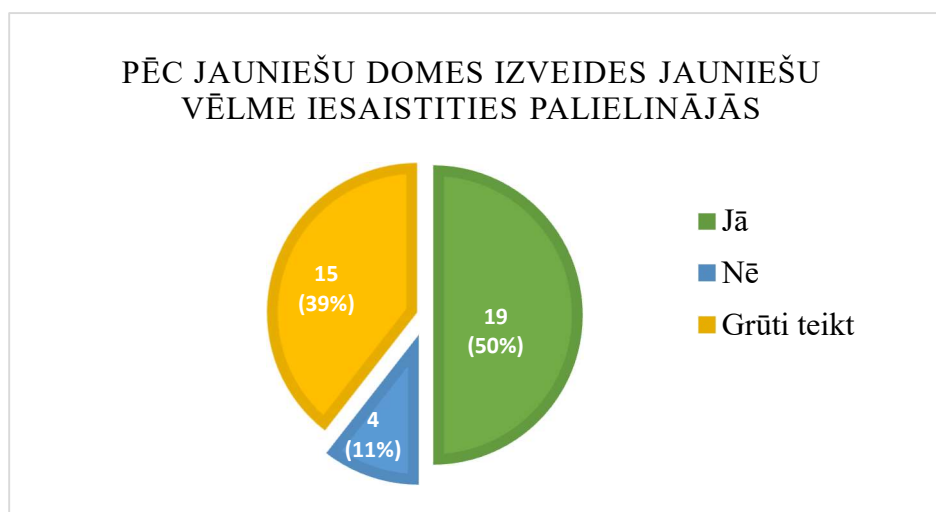
Attiecībā uz ATR un jaunatnes politiku ir nepieciešams pieminēt 2020. gadā valsts īstenoto projektu konkursu “Starpnovadu un starpinstitūciju sadarbība jaunatnes politikas īstenošanai vietējā līmenī,” kura mērķis bija nodrošināt, lai līdz šim ieguldītais darbs jaunatnes jomas ilgtermiņa attīstībā veiksmīgi turpinātos arī pēc ATR. Konkursa apstiprināto projektu ietvaros, 43 pašvaldības uzsāka dažādas aktivitātes, proti, dažādu pasākumu plānošanu saistībā ar jaunatnes

politiku, mobila darba ar jaunatni izmantošanu, digitālu darbu ar jaunatni un jaunatnes politikas ieviešanu jaunajās administratīvajās teritorijās.⁷⁵

Savukārt, jautājumā par jaunatnes politikas ieviešanas nepieciešamību, 34 pašvaldības no 38 norādīja, ka jaunatnes politikas ieviešana pašvaldībās ir nepieciešama un svarīga, kas liek noprast, ka pašvaldībām trūkst informācijas, par to, kādēļ jaunatnes politikas ieviešana ir nepieciešama. Darba autore uzskata, ka ir nepieciešams izveidot atsevišķu dokumentu, kurā tiktu apkopta informācija, par jaunatnes politikas ieviešanas nepieciešamību, lai pašvaldībās rastu motivāciju darbam ar jaunatni plānošanā un īstenošanā. Jo pēc pašreizējās situācijas un iegūtās informācijas spriežot, ne tikai jaunieši, bet pati pašvaldība būtu jāveicina iesaistīties jaunatnes politikas plānošanā un īstenošanā.

4.3. Jauniešu iesaistes veicināšana un finanšu līdzekļu nodrošināšana

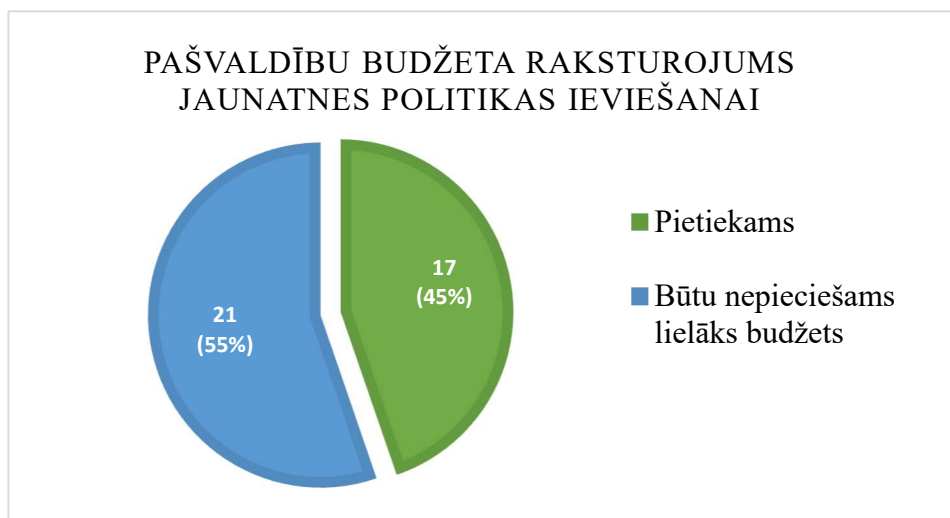
Darba ietvaros veiktajā pašvaldību aptaujā, pašvaldībām tika uzdots jautājums par to, vai pēc jauniešu domes izveides, jauniešu vēlme iesaistīties dažādos projektos un pasākumos ir palielinājusies. Apkopojot iegūtās atbildes, 19 pašvaldības iesniedza apstiprinošu atbildi, 4 noliedzošu, bet 15 pašvaldības atzina, ka to rīcībā nav šādas informācijas, lai uz jautājumu sniegtu pamatotu atbildi (sk. 4.4. att.).

4.4. att. Pēc jauniešu domes izveides jauniešu vēlme iesaistīties palielinājās

⁷⁵ IZM. (2020). *43 pašvaldības attīstīs starpnovadu sadarbību jaunatnes jomā*. Izgūts no: <https://www.izm.gov.lv/lv/jaunums/43-pasvaldibas-attistis-starpnovadu-sadarbibu-jaunatnes-joma>

Lai jauniešu vēlme līdzdarboties palielinātos, ir nepieciešami kvalitatīvi un pārdomāti līdzdalības veicināšanas veidi. Dažādu pasākumu vai projektu īstenošanai ir nepieciešami materiālie līdzekļi, tamdēļ pašvaldībām tika uzdots jautājums par pašvaldības noteikto budžetu jaunatnes politikas ieviešanai, kā arī lūgts norādīt, kur pārsvarā tiek novirzīti piešķirtie finanšu līdzekļi. Apkopojot rezultātus, 17 pašvaldības norādīja, ka noteiktais budžets jaunatnes politikas īstenošanai ir pietiekams, bet 21 pašvaldība norādīja, ka būtu nepieciešams lielāks budžets (sk. 4.5. att.).

4.5. att. Pašvaldību noteiktais budžeta raksturojums jaunatnes politikas ieviešanai

Iespējams, tieši finanšu līdzekļu trūkums ir noteicošais darba ar jaunatni īstenošanai pašvaldībās. Tamdēļ darba autore uzskata, ka jaunatnes politikas veidošanā noderīgi būtu izpētīt arī savstarpējo saikni ar pašvaldību noteikto budžetu un pašvaldībā esošo jauniešu līdzdalības koeficientu. Varbūt tomēr jauniešu līdzdalības koeficients nav atkarīgs no pašvaldību iztērēto materiālo līdzekļu daudzuma, bet gan no tā, kur šī nauda tiek novirzīta. Attiecīgi, pašvaldībām nevajadzētu apgalvot, ka noteiktais budžets ir pārlietu mazs, bet gan veikt izmaiņas darba ar jaunatni plānošanā un īstenošanā.

Vēl saistībā ar budžetu, pašvaldībām tika lūgts norādīt, kur pārsvarā tiek novirzīti piešķirtie finanšu līdzekļi jaunatnes politikas īstenošanai. Pašvaldības norādīja, ka budžets tiek izlietots pasākumos un dažādu ikdienas aktivitāšu organizēšanā, jauniešu centra, domes un telpu uzturēšanā, jaunatnes darbinieku atalgojumā, dažādu kancelejas un biroja preču iegādei, kas paredzēti pasākumiem, transporta izdevumiem, ēdināšanai (pasākumu un aktivitāšu ietvaros), neformālās

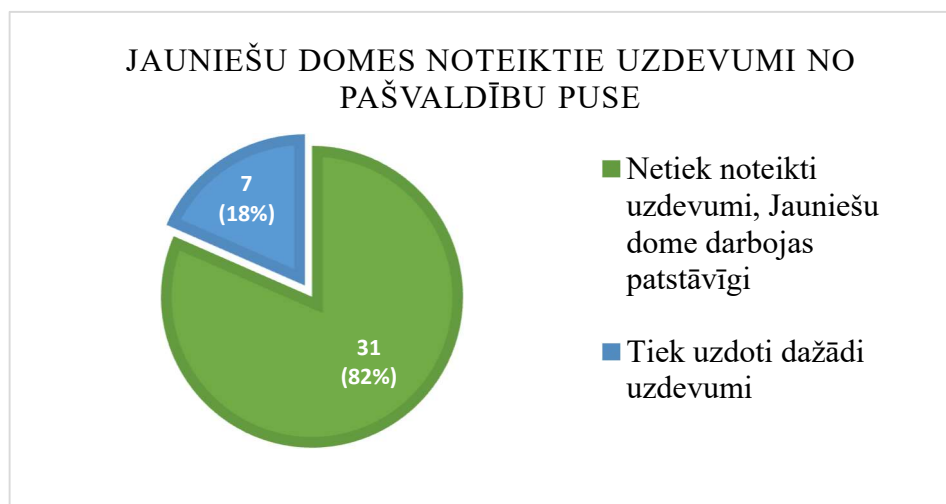
izglītības apmācību un semināru nodrošināšanā, nometņu organizēšanā, mārketingā, jauniešu iniciatīvu realizēšanā, speciālistu piesaistē.

Visvairāk atkārtojās atbildes, ka budžets pārsvarā tiek iztērēts dažādu pasākumu un aktivitāšu īstenošanā, darbinieku algās un infrastruktūras uzturēšanā. Kāda no pašvaldībām norādīja, ka papildus finansējumu ir iespējams iegūt caur dažādiem projektiem. Savukārt cita pašvaldība norādot, ka budžets pārsvarā aiziet jaunieša centra uzturēšanā un darbinieku algās, vēlreiz uzsvēra, ka piešķirtais finanšu līdzekļu apjoms esot pārāk niecīgs, kas sasaistās ar iepriekš analizēto jautājumu par noteiktā budžeta raksturojumu.

Nemot vērā, ka liela daļa pašvaldību norādīja, ka piešķirtais budžets jaunatnes politikas plānošanā un īstenošanā nav pietiekams, būtu lietderīgi pašvaldībām izsūtīt atsevišķu dokumentu, kurā aprakstīti iespējamie finanšu līdzekļu ieguves avoti. Kā jau viena no pašvaldībām tika minējusi, papildus finansējumu iecerētā plāna sasniegšanā, var iegūt caur dažādiem projektiem. Tomēr cenšoties iegūt finansējumu caur dažādiem projektiem, ir jāatceras, ka finansējums tiek piešķirts konkursa kārtībā, izvēloties kvalitatīvākos un konkursa nolikumam atbilstošākos projektus.

4.4. Jauniešu domes uzdevumi

Līdzdalība lēmumu pieņemšanā ir viena no iespējām, ko jauniešu dome ir spējīga piedāvāt tās pārstāvjiem. Tomēr neatkarīgi no tā, jauniešu domei būtu jābūt sava veida pienākumiem un uzdevumiem. Attiecīgi pašvaldībām tika uzdots saistošs jautājums, kas atspoguļo jauniešu domes ikdienas darbu.

4.6. att. No pašvaldības puses noteiktie uzdevumi jauniešu domei

Uz jautājumu, vai pašvaldība nosaka kādi uzdevumi būtu jāveic jauniešu domei, 31 pašvaldība norādīja, ka jauniešu domei netiek noteikti nekādi uzdevumi, attiecīgi jauniešu dome darbojas patstāvīgi. Savukārt 7 pašvaldības atzīmēja otro iespējamo atbildžu variantu, proti, ka jauniešu domei tiek uzdoti dažāda veida uzdevumi. (sk. 4.6. att.) Kā piemēri tika minēti konkursa “Gada jauniešis” organizēšana, dažāda veida pasākumu un svētku rīkošana, informācijas sagatavošana un nodošana jauniešiem par aktuālajām līdzdalības iespējām, lietderīga brīvā laika pavadīšanas popularizēšana, jaunu dalībnieku piesaiste, sava novada jauniešu interešu pārstāvēšana, piedaloties un organizējot dažāda veida pasākumus, jauniešu viedokļu apzināšana un pārstāvēšana, brīvprātīgo piesaistīšana pasākumu organizēšanā, citu jauniešu iesaistes veicināšana sabiedriskajā dzīvē, kā arī piedalīšanās dažāda veida diskusijās, kas ir saistoša jauniešu interesēm un vēlmēm.

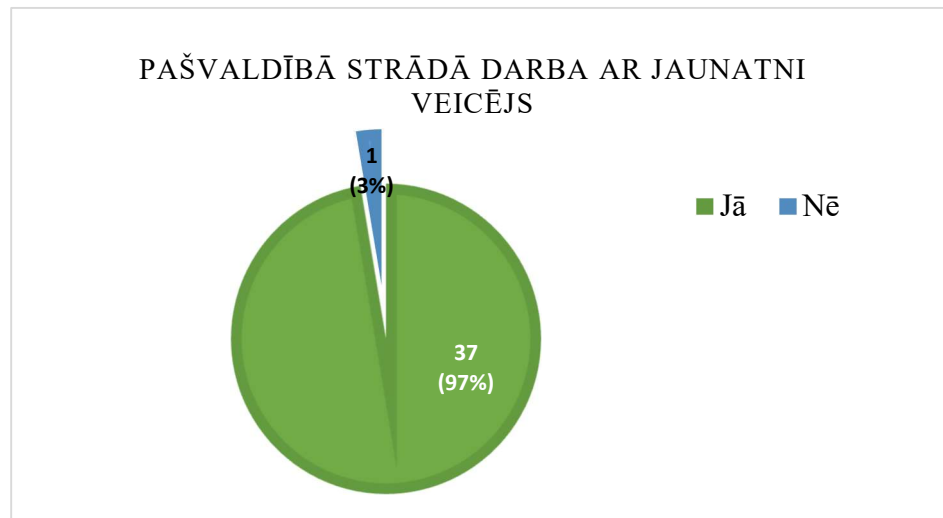
Tomēr, pamatojoties uz Jaunatnes likumu, jauniešu domei, no tās izveides brīža, ir noteikti dažādi pamatuzdevumi, kuri ir aprakstīti 2.1. apakšnodaļā, par jauniešu domi un tās izveides nepieciešamību. Likumā aprakstītie uzdevumi sakrīt ar pašvaldību aptaujā norādītajiem uzdevumu piemēriem, kuri tiek noteikti jauniešu domei. Tamdēļ, darba autore vēlas vērst uzmanību, ka jauniešu domei, no tās izveides brīža, Jaunatnes likumā noteiktie pamatuzdevumi, būtu jāuztver kā ikdienas darba pienākumi. Proti, pašvaldībām nebūtu papildus jauniešu domei jānorāda, ka ir nepieciešams sagatavot jauniešiem aktuālāko informāciju vai organizēt jauniešiem paredzētos pasākumus. Iespējams, tieši jauniešu domes nepārtraukta uzraudzīšana un uzdevumu deleģēšana ir iemesls, kādēļ pašvaldības izvēlas neveidot jauniešu domi.

Savukārt, ņemot vērā, ka tikai viena pašvaldība norādīja, ka jauniešu domei ir uzdevums piedalīties diskusijās par jauniešiem svarīgajiem jautājumiem, ir būtiski minēt, ka jaunieši paši pēc savas iniciatīvas drīkst vērsties pie pašvaldības ar lūgumu, atļaut dalību kādā no saistošo lēmumu izskatīšanas un pieņemšanas. Kā arī jauniešu domei, pašai par sevi, ir visas tiesības iesniegt savu iniciatīvu par kāda svarīga jautājuma izskatīšanu, lai nākotnē kopīgi pieņemtu attiecīgos lēmumus. Jauniešu domei ir tiesīga iesniegt pašvaldības pārvaldei arī savus projektus, idejas, novērojumus, kā arī sūdzības, attiecībā pret darbu ar jaunatni.

Kopumā jauniešu domei, pirms tā ir uzsākusi savu darbību, būtu nepieciešams apzināt visus tās pamatuzdevumus un tiesības, lai pilnvērtīgi spētu darboties. Iespējams informācijas vai jauniešu domes pārstāvju pieredzes trūkums, kalpo kā klupšanas akmens jauniešu domes ikdienas darbā, ideju realizēšanā un kopējo mērķu sasniegšanā.

4.5. Jaunatnes politikas īstenošana un darba ar jaunatni veicējs

Saistībā ar jaunatnes politikas īstenošanu pašvaldībās, svarīgs elements ir darba ar jaunatni veicēja nodrošināšana, kurš plāno, veic un koordinē darbu ar jaunatni. Pašvaldībām tika uzdots jautājums par to vai pašvaldībā strādā darba ar jaunatni veicējs. Apkopjot un analizējot pašvaldību sniegtās atbildes, var secināt, ka tikai vienā pašvaldībā, kurā darbojas jauniešu dome, nestrādā darba ar jaunatni veicējs. (sk. 4.7. att.)

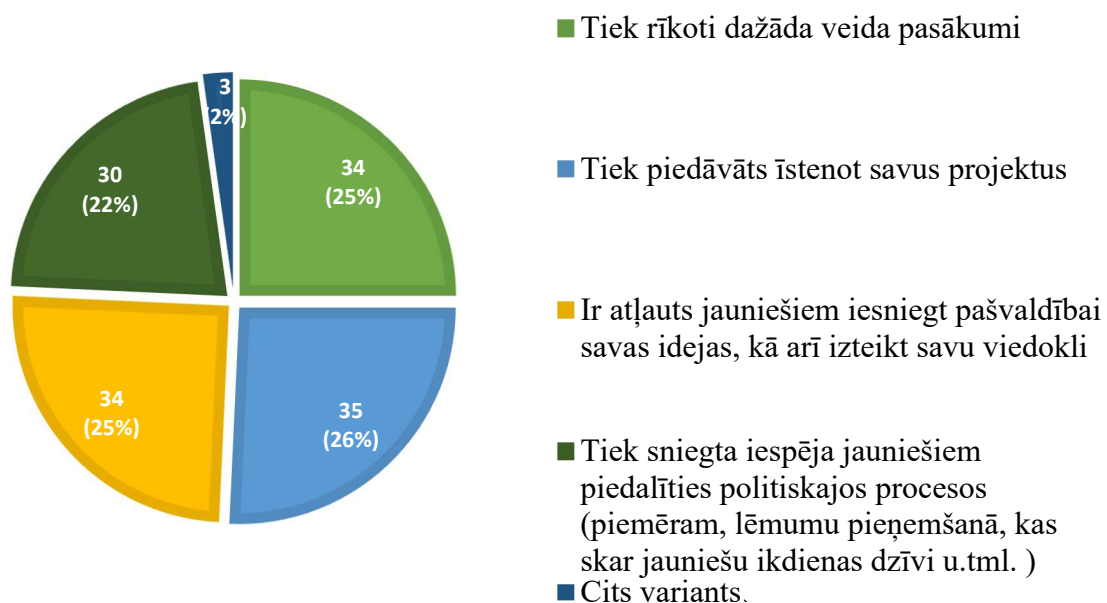
4.7. att. Darba ar jaunatni veicējs pašvaldībā

Arī IZM ikgadēji veiktajā aptaujā jautājumā par darba ar jaunatni veicēja esamību rādītāji ir augsti. 2019. gadā no 101 pašvaldības, kas piedalījās aptaujā, 86 norādīja, ka pašvaldībā darbojas vismaz viens darba ar jaunatni veicējs. Savukārt, 2018.gadā no 119 pašvaldībām, kas piedalījās aptaujā, 109 atzīmēja, ka pašvaldībā strādā vismaz viens darba ar jaunatni veicējs.⁷⁶ Ņemot vērā, ka 2019. gadā IZM veiktajā aptaujā un šī darba ietvaros izstrādātajā aptaujā nepiedalījās visas pašvaldības, nav iespējams izdarīt uz faktiem balstītus secinājumus par to, vai darba ar jaunatni veicēju skaits pašvaldībā ir audzis, sarucis vai vispār nav mainījies.

Saistībā ar darbu ar jaunatni, pašvaldībām tika lūgts norādīt, kā, neskaitot iespēju būt jauniešu domes pārstāvjiem, pašvaldībā tiek veicināta jauniešu pilsoniskā un politiskā līdzdalība. Tika sniegti vairāki atbilžu varianti, kā arī iespēja pašvaldībām norādīt savu variantu attiecībā uz līdzdalības iespējām. Rezultātā tika izveidots informatīva veida grafiks (sk. 4.8. att.).

⁷⁶ IZM. (2021). *Ikgadējās aptaujas apkopojums*. Izgūts no: <https://www.izm.gov.lv/en/node/4063>

JAUNIEŠU PILSONISKĀS UN POLITISKĀS LĪDZDALĪBAS VEICINĀŠANA

4.8. att. Jauniešu pilsoniskās un politiskās līdzdalības veicināšana pašvaldībās

Pirms sīkāk tiek analizēts izveidotais grafiks (sk. 4.8. att.), darba autore vēlas atgādināt, ka 38 pašvaldības šī darba ietvaros veiktajā aptaujā, norādīja, ka pašvaldībā ir izveidota un darbojas jauniešu dome. Attiecīgi 38 pašvaldības ir sniegušas atbildi uz jautājumu par to, kā pašvaldībā tiek veicināta jauniešu pilsoniskā un politiskā līdzdalība. Atgādinājums par pašvaldību skaitu, kuras atbildēja uz iepriekš minēto jautājumu, ir tamdēļ, lai vērstu uzmanību uz reālo atzīmēto atbilžu skaitu. Proti, neviens no iespējamajiem variantiem nav atzīmēts 38 reizes (pašvaldības varēja izvēlēties vairākus atbilžu variantus), tātad ne visās pašvaldībās tiek organizēti pasākumi vai aktivitātes, kas veicina jauniešu pilsonisko un politisko līdzdalību. Ne visās pašvaldībās ir atļauts jauniešiem iesniegt savas idejas un iniciatīvas, kā arī ne visās pašvaldībās jauniešiem ir iespēja piedalīties politiskajos procesos. Aptaujas ietvaros pašvaldības norādīja arī savu variantus, kā pašvaldībā tiek veicināta jauniešu pilsoniskā un politiskā līdzdalība. Proti, pašvaldībā notiek diskusijas un tikšanās ar deputātiem un citiem lēmumu pieņēmējiem, jauniešiem ir iespēja būt izglītības un jaunatnes konsultatīvajā padomē, kā arī pašvaldībā tie atbalstītas skolēnu pašpārvaldes.

Attiecīgi iesniegto atbilžu rezultāti liek izdarīt divus secinājumus – pašvaldības, veicot darbu ar jaunatni, nav ņēmušas vērā Jaunatnes likumu, un pašvaldībām trūkst informācijas, kā veicināt jauniešu pilsonisko un politisko līdzdalību caur dažādu pasākumu un aktivitāšu organizēšanu (protams, pastāv arī iespēja, ka pašvaldība vienkārši nevēlas rīkot pasākumus un aktivitātes, kas var veicināt jauniešu pilsonisko un politisko līdzdalību) vai arī pasākumu organizēšana nenotiek tikai finanšu līdzekļu trūkuma dēļ.

Jaunatnes likums nosaka, ka pašvaldības pildot savas funkcijas, veic darbu ar jaunatni, ievērojot jaunatnes politikas pamatprincipus un valsts jaunatnes politikas attīstības plānošanas dokumentus.⁷⁷ Jaunatnes politikas pamatprincipos ietilps vairāki principi, tomēr īpašu uzmanību nepieciešams pievērst tieši līdzdalības principam, kurš nosaka, ka ir nepieciešams nodrošināt jauniešiem iespēju iesaistīties jaunatnes politiku ietekmējošu lēmumu apspriešanā, pirms lēmums tiek pieņemts.⁷⁸ Tomēr izveidotajā info grafikā (sk. 4.8. att.) ir redzams, ka tikai 30 pašvaldības ir atzīmējušas piedāvātu atbilžu variantu par to, ka pašvaldībā jauniešiem ir iespēja piedalīties jauniešiem saistošu lēmumu pieņemšanas procesā. Savukārt Jaunatnes likumā noteiktajos darba ar jaunatni pamatuzdevumos ir norādīts, ka ir nepieciešams atbalstīt un veicināt jauniešu iniciatīvas⁷⁹, tomēr ne visas pašvaldības atzīmēja, ka jauniešiem tiek piedāvāts īstenot savus projektus, un ne visas pašvaldības atzīmēja, ka jauniešiem tiek sniegta iespēja pašvaldībai iesniegt savas idejas.

Saistībā ar pasākumu organizēšanu – pastāv arī varbūtība, ka pašvaldībām vienkārši trūkst informācijas par to, kā var tikt veicināta pilsoniskā un politiskā līdzdalība. Proti, pašvaldības nav informētas kādu pasākumu un aktivitāšu organizēšana varētu veicināt jauniešu līdzdalību, tamdēļ arī ne visas pašvaldībās atzīmēja iespējamo variantu, par pasākumu organizēšanu. Attiecīgi pašvaldība, tikai informācijas trūkuma dēļ, neorganizē pasākumus, kas veicinātu jauniešu pilsonisko un politisko līdzdalību. Tomēr nebūtu korekti izslēgt arī varbūtību, ka tieši finanšu trūkuma dēļ, netiek organizēti dažāda veida pasākumi, kas liedz veicināt jauniešu iesaisti.

4.6. Jauniešu domes izveides plusi un mīnusi

Kā pēdējais, bet noteikti ne mazāk svarīgākais, tika analizēts pašvaldību aptaujā esošais jautājums par jauniešu domes izveides plusiem un mīnusi. Pašvaldībām tika lūgts norādīt, kādi, balstoties uz to līdzšinējo pieredzi, plusi un mīnusi ir jauniešu domes izveidei. Tika piedāvāti

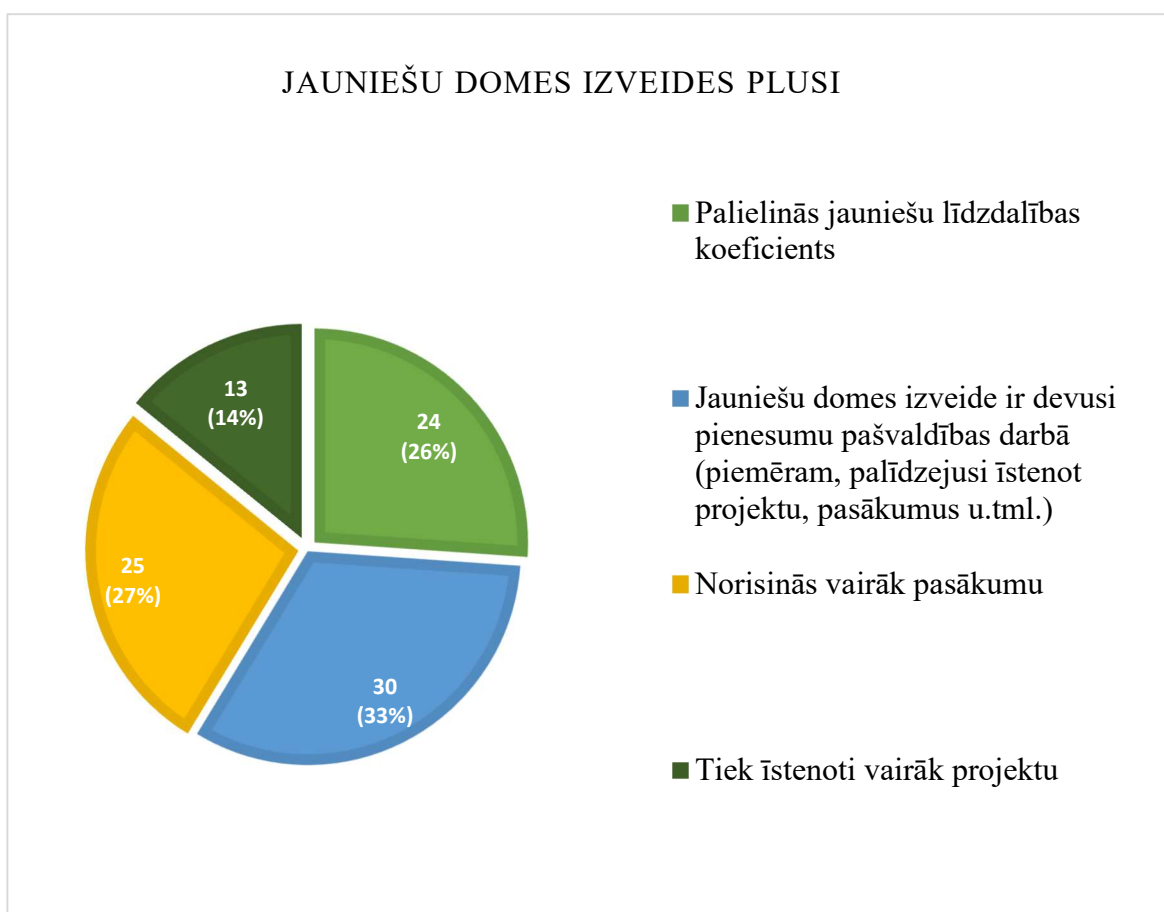
⁷⁷ Jaunatnes likums, 5. pants. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/175920#p5>

⁷⁸ Jaunatnes likums, 2. prim pants. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/175920#p2.1>

⁷⁹ Turpat.

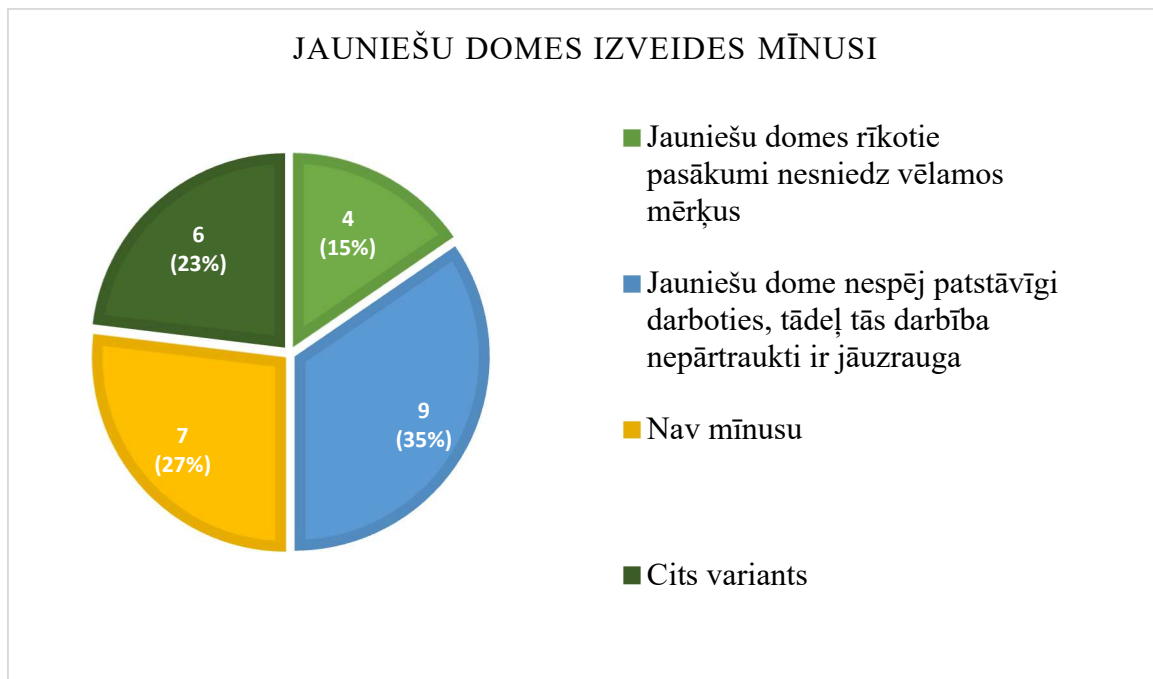
vairāki atbilžu varianti, kā arī iespēja pašvaldībām aprakstīt savu variantu, saistībā ar jauniešu domes pastāvēšanas plusiem un mīnusiem.

Pašvaldību atbildes tika apkopotas un analizētas (sk. 4.9. att.). No dotajiem atbilžu variantiem 30 pašvaldības norādīja, ka jauniešu domes izveide ir devusi pienesumu pašvaldību darbā. 25 pašvaldības norādīja, ka pēc jauniešu domes izveides pašvaldībā norisinās daudz vairāk pasākumu. 24 pašvaldības atzīmēja, ka ir palielinājies jauniešu līdzdalības koeficients. 13 pašvaldības norādīja, ka ar jauniešu domes starpniecību tiek īstenots vairāk projektu. Vienīgais no piedāvātajiem atbilžu variantiem, kas netika atzīmēts, bija par to, ka izveidotajā jauniešu domes darbībā nav saskatāmi plusi, kas visnotaļ ir pozitīvs rādītājs. Dažas pašvaldības izmantoja iespēju un piedāvāja arī savus atbilžu variantus. Pašvaldības minēja, ka jauniešu domes izveide ir sniegusi iespēju vieglākā un ātrākā ceļā uzrunāt citus jauniešus un sniegt viņiem nepieciešamo informāciju, kā arī jauniešu domes pārstāvji iegūst padziļinātas zināšanas par to kā norisinās darbs pašvaldībā.

4.9. att. Jauniešu domes izveides plusi (pašvaldību viedokļi)

Attiecīgi ir pierādījies tas, ka jauniešu domes izveide sniedz labumu ne tikai jauniešiem, bet arī pašvaldībām. Tomēr kā zināms, visam pozitīvajam ir arī sava negatīvā puse. Tika izveidots atsevišķs grafiks, kurā atspoguļotas pašvaldību atbildes, izsakoties par jauniešu domes izveides mīnusi (sk. 4.10. att.).

4.10. att. Jauniešu domes izveides mīnusi (pašvaldību viedokļi)

No piedāvātajiem atbilžu variantiem 9 pašvaldības atzīmēja, ka jauniešu dome nespēj patstāvīgi darboties, tamdēļ tās darbība ir jāuzrauga. 7 pašvaldības atzīmēja, ka jauniešu domes darbībā un uzturēšanā, nav saskatāmi mīnusi. 4 pašvaldības norādīja, ka jauniešu domes rīkoti pasākumi nesniedz vēlamo rezultātu. Toties neviena no pašvaldībās nenorādīja, ka jauniešu dome traucē pašvaldības ikdienas darbā un jauniešu domes īstenotie projekti nesniedz pienesumu pašvaldības darbā. Kā arī neviena pašvaldība nenorādīja, ka jauniešu domes izveide un darbība prasa pārlietu lielus finanšu līdzekļus.

Piedāvājot savu atbilžu variantu pašvaldības minēja, ka jauniešu domes aktivitāte ir atkarīga no līdera. Proti, ja jauniešu vidū ir kāds kurš uzņemas vadību, tad darbība notiek, ja šādas personas nav, tad darbība stagnē. Tiek minēts arī fakts, ka jauniešu domei nav sava juridiskā spēka, attiecīgi jauniešu dome nespēj piesaistīt finansējumu. Vēl tiek pieminēts, ka jaunieši kļūst arvien mazāk sabiedriski aktīvi, kā arī jauniešu domi nav iespējams pārstāvēt skaita ziņā daudz jauniešiem.

Šajā kontekstā darba autore cenšas atpēkot dažus no minētajiem jauniešu domes izveides un darbības mīnusiem. Proti, darba autore uzskata, ka veidojot jauniešu domi, būtu nepieciešams jauniešu vidū sadalīt pienākumus, kā arī ievēlēt jauniešu domes priekšsēdētāju un priekšsēdētāja vietnieku. Tas samazinātu iespējamību, ka jauniešu domei trūkst sava līdera, un pašos jauniešos radītu sava veida atbildības sajūtu. Sadalot pienākumus jauniešu vidū, ir iespējams panākt daudz operatīvāku sadarbību un kvalitatīvāku gala rezultātu. Savukārt, kvalitatīvs un novērtēts darbs, jauniešos noteikti raisītu papildus motivāciju turpmāko darbu veikšanā.

Attiecībā uz finansējuma piesaisti un jauniešu domes juridisko spēku. Lai arī jauniešu domei pašai par sevi nav sava budžeta, nekur nav aizliegts jauniešu domes pārstāvjiem ar savu projektu vai iniciatīvu vērsties pie pašvaldības ar lūgumu sniegt finansējumu. Tomēr, ja pašvaldībai nav iespēja piešķirt nepieciešamo finansējumu, pašvaldībai ir iespēja vērsties pie Jaunatnes starptautisko programmu aģentūras, kas piedāvā, konkursa paredzētajā kārtībā, saņemt finansējumu starptautiska vai valsts mēroga projekta realizēšanai.

Savukārt, minētajā piemērā, ka jauniešu domē nevar piedalīties vairākums jauniešu ir nenoliedzama patiesība. Tomēr, lai arī jauniešu domi nepārstāv vairāki simti jauniešu, tas nenozīmē, ka jauniešu dome ar savu darbību nav spējīga iesaistīt pārējos jauniešus dažāda veida aktivitātēs un pasākumos, kas var veicināt jauniešu pilsonisko un politisko līdzdalību.

Jauniešu dome ir paredzēta tam, lai veicinātu visā pašvaldībā esošo jauniešu, nevis tikai jauniešu domes pārstāvju, iesaisti dažādos pasākumos un aktivitātēs. Jauniešu dome palīdz pašvaldībai plānot un īstenot darbu ar jaunatni pašvaldībā, organizē un līdzdarbojas dažāda veida pasākumos un aktivitātēs, izplata jauniešiem svarīgo un nepieciešamo informāciju un noteikti darbojas kā piemērs pārējiem jauniešiem, pierādot, ka arī jaunieši tiek uzklausi un ikvienam ir iespējas realizēt savas idejas, izteikt viedokli un priekšlikumus, lai uzlabotu visu jauniešu dzīves kvalitāti. Bez šaubām, Latvijā ir zinoši, talantīgi un motivēti jaunieši, tomēr citreiz šos jauniešus ir nepieciešams mazliet iedrošināt. Proti, arī jauniešu dome ar saviem darbiem var kalpot kā motivācijas avots pārējiem jauniešiem savu mērķu sasniegšanā.

Apkopojot pašvaldību sniegtos viedokļus par jauniešu domes izveides plusiem un mīnusiem, ir iespējams secināt, ka vairums negatīvo ir iespējams novērst, meklējot tam alternatīvas. Kā arī kvalitatīvākai jauniešu domes darbībai, būtu nepieciešams panākt, ka jauniešu dome ir spējīga darboties patstāvīgi kas iespējams veicinātu jauniešu domes izveidi pašvaldībās, kurās tā nav izveidota. Pienākumu sadale jauniešu vidū un līdera izraudzīšana var kalpot kā panākumu

atslēga jauniešu domes kvalitatīvai un ilgtspējīgai darbībai. Tomēr, neatkarīgi no norādītajiem mīnusiem, kopumā jauniešu domes darbība tiek vērtēta pozitīvi.

SECINĀJUMI

Darba ietvaros izvirzītā **hipotēze**, ka jauniešu domes izveide pašvaldībās sniedz plašākas iespējas jauniešiem, kā jēgpilni pavadīt savu brīvo laiku, rezultātā palielinot jauniešu vidū gan pilsonisko, gan politisko līdzdalību, **apstiprinājās**.

Lai pastāvētu jauniešu dome, tai nepieciešami tās pārstāvji, kuru vidū ir aktīvi, idejām bagāti un strādāt gribošī jaunieši. Šie jaunieši ir tiesīgi īstenot dažāda veida idejas, kas saistītas ar jauniešu plašāku iespēju nodrošināšanu attiecībā uz līdzdalības veidiem un brīvā laika pavadīšanas iespējām. Turklāt jaunieši, iesaistoties jauniešu domes ikdienas darbā, kā arī palīdzot pašvaldībai jaunatnes politikas plānošanā un īstenošanā, sniedzot savu viedokli par attiecīgajiem jautājumiem, ir gan pilsoniski, gan politiski aktīvi. Proti, pilsoniskā līdzdalība īstenojas, kad jaunieši pauž savu viedokli, pārstāv savas intereses un īsteno idejas, lai gala rezultātā uzlabotu ne tikai savu, bet arī citu jauniešu dzīves kvalitāti. Savukārt iesaistoties reālajā darbā jauniešu domē un sadarbojoties ar pašvaldību, jauniešiem risinot kādu politiska rakstura jautājumu (piemēram, darba ar jaunatni plānošana), īstenojas arī politiskā līdzdalība.

Tomēr, lai arī jauniešu domi pārstāv konkrēts skaits jauniešu, tas nenozīmē, ka pilsoniski un politiski aktīvi ir tikai jauniešu domes pārstāvji. Jauniešu dome, organizējot diskusijas un dažāda veida pasākumus, aptaujas un aktivitātes, kā arī uzrunājot, sniedzot atbalstu un motivējot citus jauniešus iesaistīties, var veicināt pašvaldībā esošo visu jauniešu kā pilsonisko, tā politisko līdzdalību.

Piemēram, jauniešu dome, organizējot pašvaldībā tradicionālo svētku pasākumu, aicina iesaistīties brīvprātīgos un izteikt savu viedokli attiecībā uz kādu no saistošajiem jautājumiem un piedalīties paša pasākuma īstenošanā. Šajā gadījumā pašvaldība nedomā par jauniešu politiskās līdzdalības veicināšanu, bet gan sniedz iespēju brīvprātīgajiem tuvāk iepazīt tautas tradīcijas, lietderīgi pavadīt brīvo laiku, īstenot grupu darbu, komunicēt ar pārējiem jauniešiem, kā arī sasniegt kopēju mērķi – svētku īstenošana un vērtību izzināšana. Rezultātā, jaunieši iesaistoties, būs ne tikai pilsoniski aktīvi, bet arī lietderīgi pavadījis savu brīvo laiku un ieguvis jaunas vai attīstījis savas esošās kompetences. Vai, piemēram, jauniešu dome, izstrādā aptauju, kurā jaunieši no visas pašvaldības ir aicināti izteikt priekšlikumus, par to vai pašvaldībā būtu nepieciešams izveidot jauniešu centru vai, piemēram, jaunu sporta laukumu. Attiecīgi visi jaunieši, kuri ir aizpildījuši

aptaujas anketu ir vērtējami, kā pilsoniski aktīvi pašvaldības iedzīvotāji, jo viņu kopējais mērķis ir panākt, lai pašvaldībā būtu jauna brīvā laika pavadīšanas vieta.

Savukārt jauniešu dome aicinot pašvaldībā dzīvojošos jauniešus apmeklēt pašvaldību vēlēšanu kandidātu debates un gaidāmās vēlēšanas, palielina iespēju paaugstināt jauniešu politiskās līdzdalības kopējo koeficientu.

Pilsoniskajai līdzdalībai kā jēdzienam ir vairākas interpretācijas, bet pamatā tā tiek skaidrota kā individuāla vai kolektīva darbība, kurā indivīds par savu mērķi ir noteicis kādu sabiedrībai būtisku jautājumu risināšanu, lai rezultātā uzlabotu savu dzīves kvalitāti. Pilsoniski aktīvi var būt arī jaunieši, turklāt pilsoniskās līdzdalības veicināšana tieši jauniešu vidū, sniedz iespēju jau laicīgi jauniešos rast izpratni par vērtībām un tradīcijām. Arī pilsoniskās apziņas attīstīšanas process jauniešiem var īstenoties tieši ar pilsoniskās līdzdalības starpniecību.

Attiecībā uz pilsonisko līdzdalību un pilsonisko apziņu, svarīga loma ir pilsoniskajai audzināšanai, kas sevī ietver trīs galvenos elementus – audzināšanu ģimenē, indivīda izglītības ieguves iespējas un esošo sociālo stāvokli, un tās mērķis ir veidot indivīda pilsonisko pozīciju sabiedrībā. Darba autore uzskata, ka pilsoniskā audzināšana var norisināties arī jauniešiem iesaistoties kādā no organizācijām, jauniešu domē, vai, piemēram, apmeklējot jauniešu centru.

Pilsoniskā audzināšana atbild par indivīda attieksmes veidošanos pret vērtībām, kā arī personības izveidi. Būtiski ir atzīmēt, ka veidojoties pilsoniskajai apziņai, paralēli indivīdos rodas arī sava veida atbildības sajūta pret sabiedrības kopējo labumu, vērtību stiprināšanu, kā arī patriotisma veicināšanu. Pamatā kvalitatīvas pilsoniskās audzināšanas plānošanā un īstenošanā ir analītiskais, diagnosticēšanas, prognozēšanas, projektēšanas, organizatoriskais un novērtēšanas process, kas sīkāk ir apskatāmi 1.1. apakšnodaļā. Kopumā var secināt, ka pilsoniskajai audzināšanai ir būtiska loma pilsoniskās apziņas veidošanā un pilsoniskās līdzdalības veicināšanā. Kā arī jauniešiem būdams pilsoniski aktīvs, var īstenot savas idejas, pārstāvēt savu viedokli, sadarboties, kā arī iegūt jaunas zināšanas un prasmes.

Arī politiskās līdzdalības jēdzienam ir vairākas interpretācijas, bet darba ietvaros kā pamata definīcija tika noteikta H. Breidija izstrādātā definīcija, proti, ka politiskā līdzdalība ir pilsoņu rīcība, kas vērsta uz dažādu politisku rezultātu ietekmēšanu. Pētot politisko līdzdalību, tiek novērotas netiešās politiskās līdzdalības izpausmes. Pastāv iespēja, ka indivīds nav bijis politiski aktīvs, bet viņa rīcības dēļ, ir izjūtamā politiku ietekmējošas sekas. Piemēram, indivīds iesniedz sūdzību par novada priekšsēdētāja vietnieku, uzskaitot uz faktiem balstītus pārkāpumus, ko šis vietnieks ir veicis, kā rezultātā novada domei nākas zaudēt savu darbinieku. Savukārt jaunais

novada priekšsēdētāja vietnieks neveic pienācīgi savu darbu, kā rezultātā novads neiegūst papildus finansējumu darba ar jaunatni īstenošanai pašvaldībā. Tātad, no indivīda darbības, kas nebūt nav klasificējama kā politiskā līdzdalība, rodas politiku ietekmējošas sekas.

Politiskā līdzdalība jauniešu vidū var īstenoties piedaloties vēlēšanās, iesaistoties dažādās uz politiku vērstās organizācijās un kustībās, jauniešu centros un jauniešu domēs, kā arī protestējot. Tomēr, svarīgākais, pētot jauniešu politisko līdzdalību, ir nevis līdzdalības veids, bet šī veida radītās sekas. Nav viena labākā veida, kā veicināt jauniešu līdzdalību, tamdēļ jauniešiem būtu jāsniedz iespēja izvēlēties starp vairākiem līdzdalības veidiem. Ir jāsaprot, ka ne visi jaunieši ir ieinteresēti būt politiski aktīvi vai piedalīties kādā no vebināriem, bet tas arī nenozīmē, ka viņi nevēlas līdzdarboties vispār. Iespējams, jaunieši vēl meklē jomu, kurā labprāt īstenotu savas idejas un iesaistītos, kādas jau esošas iniciatīvas realizēšanā.

Kā jau iepriekš tika minēts, viens no institucionālās sistēmas darba ar jaunatni elementiem, kas veicina jauniešu pilsonisko un politisko līdzdalību ir jauniešu dome. Latvijā jauniešu dome tiek definēta kā viens no iespējamajiem jauniešu līdzdalības veidiem, kurā tiek īstenota jauniešu sadarbība un pieredzes apmaiņa. Kā arī ar jauniešu domes palīdzību ir iespējams veikt darbu ar jaunatni noteiktos pamatuzdevumos. Turklāt, ja jauniešu dome pilnvērtīgi veic Jaunatnes likumā paredzētos uzdevumus, tā sniedz plašākas iespējas visiem jauniešiem brīvā laika pavadīšanā, kā arī veicina viņu iesaisti dažādos pasākumos un aktivitātēs.

Pašvaldībai būtu nepieciešams izveidot jauniešu domi, jo tā sevī ietver Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam noteiktos četrus elementus – līdzdalība, tolerance, sadarbība un jaunrade. Turklāt jauniešu domes pārstāvju zināšanas var būt noderīgas pašvaldības ikdienas darbā. Piemēram, plānojot darbu ar jaunatni, jaunieši var nosaukt daudz vairāk aktualitāšu jauniešu vidū, kā arī jauniešu pašreizējās vēlmes un vajadzības. Savukārt, efektivitātes veicināšanai jauniešu domē jāņem vērā sekojoši elementi – stratēģijas izveide, finanšu līdzekļi, sadarbība un ekspertu nepieciešamība, atbalsta sniegšana un prasmju uzlabošana, motivācija, kā arī zināmu personu un līderu piesaiste.

Attiecībā uz jaunatnes politikas izpēti, tika secināts, ka tā ietver sevī vairākus būtiskus pamatprincipus – līdzdalība, informācijas pieejamība, vienlīdzīgu iespēju nodrošināšana, jauniešu interešu ievērošana, labvēlīgi ekonomiskie priekšnosacījumi, kā arī mobilitāte un starptautiskās sadarbība. Jaunatnes politikas plānošanā tiek ņemta vērā arī Eiropas Savienības izveidotā Jaunatnes stratēģija 2019. – 2027. gadam. Kopumā jaunatnes politikas īstenošana ir vērsta uz jauniešiem labvēlīgu apstākļu radīšanu, kā rezultātā jauniešiem tiktu sniegta iespēja iegūt jaunas un attīstīt jau

esošās kompetences. Jaunatnes politikas ieviešana veicina arī jauniešu kā pilsonisko, tā politisko līdzdalību un piedāvā dažāda veida iespējas, kā lietderīgi pavadīt savu brīvo laiku. Jaunatnes politikas īstenošanā tiek uzsvērta pašvaldību iesaistes nepieciešamība, bet, lai arī pašvaldībām attiecībā uz darbu ar jaunatni plānošanu ir dota brīva rīcības izvēle, ir izstrādāts stratēģiskās plānošanas bāzes modelis, kas strādā kā atbalsts pašvaldībām darbu ar jaunatni plānošanā un īstenošanā. Attiecīgi pašvaldība, ņemot par pamatu stratēģisko darbu ar jaunatni plānošanas bāzes modeli, var uzlabot jauniešu dzīves kvalitāti.

Analizējot darba ietvaros veikto pašvaldību aptauju, attiecībā uz jauniešu domes izveidi un jaunatnes politikas plānošanas un ieviešanas jautājumiem, tika izdarīti sekojoši secinājumi. Uz doto brīdi Latvijā darbojas 38 jauniešu domes, tomēr jāņem vērā, ka 44 pašvaldības nepiedalījās aptaujā, tādēļ pastāv iespēja, ka pašvaldību skaits, kurās ir izveidota un darbojas jauniešu dome, ir skaitliski lielāks.

Savukārt, apkopojot pieejamo informāciju par ATR un esošo jauniešu domju skaitu, tika secināts, ka pēc ATR īstenošanas, 35 Latvijas pašvaldībās darbosies vismaz viena jauniešu dome, kas viennozīmīgi uzlabo procentuālo skaitu uz Latvijas kopējā fona. Tomēr jāmin, ka tikai 23 pašvaldības aptaujas ietvaros norādīja, ka pašvaldībai ir pieejama informācija par jauniešu domes darbību pēc ATR. Jautājumā par to, ka pašvaldībā ir nepieciešams īstenot jaunatnes politiku, ne visas pašvaldības atbildēja apstiprinoši. Tas raisa šaubas par pašvaldību informētību attiecībā uz jaunatnes politiku un darbu ar jaunatni nozīmīgumu, pašvaldību un Latvijas turpmākajā attīstībā.

Attiecībā uz pilsoniskās un politiskās līdzdalības veicināšanu ar jauniešu domes iesaistes palīdzību, tikai puse no pašvaldībām atzīmēja, ka pēc jauniešu domes izveides jauniešu vēlme iesaistīties dažāda veida pasākumos, konkursos, aktivitātes un projektos ir palielinājusies. Tas liecina par to, ka teorētiski aprakstītā informācija, var atšķirties no reālās situācijas. Proti, pamatojoties uz darbā iegūto informāciju, jauniešu dome veicina jauniešu pilsonisko un politisko līdzdalību, bet ir sastopami gadījumi, ka līdzdalības veicināšanas process nenotiek. Tomēr, ņemot vērā, ka ir pašvaldības, kurās iepriekš minētā līdzdalība pēc jauniešu domes izveides, ir palielinājusies, ir nepieciešams atrast iemeslus, kādēļ citās pašvaldībās jauniešu dome nenesa cerētos rezultātus.

Viens no iemesliem, kādēļ jauniešu dome nespēj īstenot noteiktos pamatuzdevumus, iespējams, ir budžeta nepietiekamība, jo vairāk kā puse pašvaldību norādīja, ka jaunatnes politikas ieviešanai būtu nepieciešams lielāks budžets. Iespējams, pie vainas ir arī darbu ar jaunatni veicēja

nenodrošināšana, jo kā liecina aptaujas dati, viena pašvaldība tomēr ir atzīmējusi, ka pašvaldībā nav darba ar jaunatni veicēja, bet tajā pašā laikā darbojas jauniešu dome.

Saistībā ar pilsoniskās un politiskās līdzdalības veicināšanu pašvaldībām tika lūgts norādīt, kā tieši tiek veicināta iepriekš minētā līdzdalība, lai varētu izslēgt iespējamību, ka jauniešu līdzdalības koeficients nepalielinās tikai tamdēļ, ka pašvaldība jauniešiem nemaz nepiedāvā iespēju iesaistīties. Tika norādīti vairāki varianti, kā dažādu pasākumu rīkošana, iespēja realizēt savas idejas, paust viedokli un tam līdzīgi. Tomēr nebija viens iespējama līdzdalības veids, kuru būtu atzīmējušas visas pašvaldības. Proti, kādā no pašvaldībām jauniešiem nav iespēja piedalīties pasākumos vai aktivitātēs, kas veicina pilsonisko un politisko līdzdalību, saistošu lēmumu pieņemšanas procesā vai viedokļu paušanā, kas ir vērtējams diezgan negatīvi.

Pašvaldībām tika lūgts norādīt arī jauniešu domes izveides plusus un mīnus, lai varētu atspēkot iegūto teorētisko informāciju par jauniešu domes izveides nepieciešamību un labumu, ko tā sniedz gan pašvaldībai, gan jauniešiem. Pašvaldības norādīja, ka, izveidojot jauniešu domi, pašvaldībā ir palielinājies jauniešu līdzdalības koeficients, jauniešu domes darbība sniedz pienesumu pašvaldības darbā, norisinās vairāk pasākumu un tiek īstenots skaitliski vairāk projektu. Zīmīgi, ka neviena no pašvaldībām nav atzīmējusi atbilstošu variantu, ka jauniešu domes izveide nerada nekādu ieguvumu.

Savukārt, attiecībā uz jauniešu domes izveides mīnusi, tika norādīts, ka jauniešu dome nespēj darboties patstāvīgi, tamdēļ tā nepārtraukti jāuzrauga, kas var kavēt pašvaldības ikdienas darbu. Vēl tika minēts, ka jauniešu domes rīkotie pasākumi nenesa cerētos rezultātus, darbība jauniešu domē notiek tikai tad, ja ir līderis, kā arī jauniešu dome nevar pārstāvēt lielu skaitu jauniešu.

Nenoliedzami jauniešu domes darbība var tikt un tiek vērtēta gan negatīvi, gan pozitīvi, tomēr uz kopējā fona, pašvaldībās būtu jābūt jauniešu domei, to veidojot un attīstot ņemot vērā iepriekš minēto efektīvas jauniešu domes izveides stratēģiju. Kā arī, ja jauniešu domi pārstāvēs motivēti, idejām bagāti un strādāt gribošī jaunieši, tiks izvēlēts līderis un sadalīti pienākumi, veikti regulāri novērojumi attiecībā uz jauniešu domes darbību un pašvaldībā esošo jauniešu vēlmēm un vajadzībām, ņemts vērā fakts, ka ne visiem jauniešiem der viens piedāvātais līdzdalības veids, kā arī aktualitātes jauniešu vidū var mainīties ātrāk nekā domāts, jauniešu dome būs spējīga izpildīt noteiktos pamatuzdevumus, veicināt pašvaldībā dzīvojošo jauniešu pilsonisko un politisko līdzdalību, kā arī palīdzēt pašvaldībai darbā pie darba ar jaunatni plānošanas un īstenošanas.

IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI

(2021). *Latvijas Republikas 13. Saeimas pavasara sesijas devītā (attālinātā ārkārtas) sēde*. [Saeimas sēdes stenogramma]. Izgūts no: <https://www.vestnesis.lv/op/2021/82.1>

Berger, B. (2009). Political theory, political science, and the end of civic engagement. 335. -340. lpp. Izgūts no: https://www.researchgate.net/publication/232021827_Political_Theory_Political_Science_and_the_End_of_Civic_Engagement

Centrālā statistikas pārvaldi. (2019) *Jaunieši Latvijā*. 1.lpp. Izgūts no: https://www.csb.gov.lv/sites/default/files/publication/2019-10/Jauniesi%20Latvija_%2819_00%29_LV.pdf

Checkoway, N, B., Gutierrez, M, L. (2006). Youth participation and community change: An introduction. 1.-3.lpp. Izgūts no: https://www.researchgate.net/publication/233020765_Youth_Participation_and_Community_Change

Eiropas Savienība, Eiropas Padome. (2019). *Jaunatnes sadarbība*. 1.-2.lpp. Izgūts no: <https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/63227212/What-is-political-participation.pdf/f67e2855-4556-9b31-8d17-dd9993761214>

Eiropas Savienības padome. (2018). *ES jaunatnes stratēģija 2019.-2027.gadam*. [Rezolūcija] 1.-7.lpp.

Ekman, J., Amna, E. (2012). *Political participation and civic engagement: towards a new typology*. 285.-287.lpp. Izgūts no: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:517176/FULLTEXT01.pdf>

ES padome. (2018). *ES jaunatnes stratēģija 2019.-2027.gadam*. [Rezolūcija] 3.-6.lpp.

European Union, Council of Europe. (2019). *Youth policy essentials*. 10., 12.lpp.

Izglītības un zinātnes ministrija. (2015). *Iesācēja portfelis: Darbs ar jaunatni pašvaldībās*. 5.lpp.

Izglītības un zinātnes ministrija. (2021). *Jaunatnes politikas pamatnostādnes 2021.-2027.gadam*. 5. lpp. Izgūts no: <https://www.izm.gov.lv/lv/media/7087/download>

Izgūts no: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:42018Y1218\(01\)&from=LV](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:42018Y1218(01)&from=LV)

Izgūts no: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:42018Y1218\(01\)&from=LV](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:42018Y1218(01)&from=LV)

Izgūts no: <https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261953/Youth+Policy+Essentials+-updated.pdf/92d6c20f-8cba-205f-0e53-14e16d69e561>

Izgūts no: <https://www.izm.gov.lv/lv/media/7091/download>

Izgūts no: https://www.izm.gov.lv/sites/izm/files/metodiskais_web_samazinats1.pdf

Izgūts no: https://www.spkc.gov.lv/lv/starptautiskie-dokumenti/veseliba_20201.pdf

IZM. (2020). *43 pašvaldības attīstīs starpnovadu sadarbību jaunatnes jomā*. Izgūts no: <https://www.izm.gov.lv/lv/jaunums/43-pasvaldibas-attistis-starpnovadu-sadarbibu-jaunatnes-joma>

IZM. (2021). *Jaunatnes politikas valsts programma 2021.-2023.gadam*. 33.-35. Lpp.

IZM. Darba ar jaunatni pašvaldību bāzes modelis. [Infografika] Izgūts no: <http://jaunatneslietas.lv/sites/default/files/2018-03/B%C4%81zes%20modelis%20darbam%20ar%20jaunie%C5%A1iem%20pa%C5%A1vald%C4%ABb%C4%81s.pdf>

Jaunatnes likums, 1. pants. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/175920#p1>

Jaunatnes likums, 2 prim pants. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/175920#p2.1>

Jaunatnes likums, 2. pants. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/175920#p2>

Jaunatnes likums, 3. pants. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/175920#p3>

Jaunatnes likums, 5. pants. Iegūts no: <https://likumi.lv/ta/id/175920#p5>

Jaunatnes likums. Iegūts no: Jaunatnes likums (likumi.lv)

Jurs, P., Samuseviča, A. (2020). *Pilsoniskā līdzdalība: jauniešu potenciāls*. 11.-16.lpp.

Klāsons, G., Lase, S. (2020). *Darba ar jaunatni sistēma un jaunatnes darbinieku izglītība Latvijā*. [Pārskata ziņojums]. 32. lpp.

Latvijas Republikas Saeima. (2010). *Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam*. 84.lpp.

Latvijas Republikas Satversme. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/57980>

Pasaules Veselības organizācija. (2013). *Veselība 2020*. [SPKC tulkojums] 6.lpp.

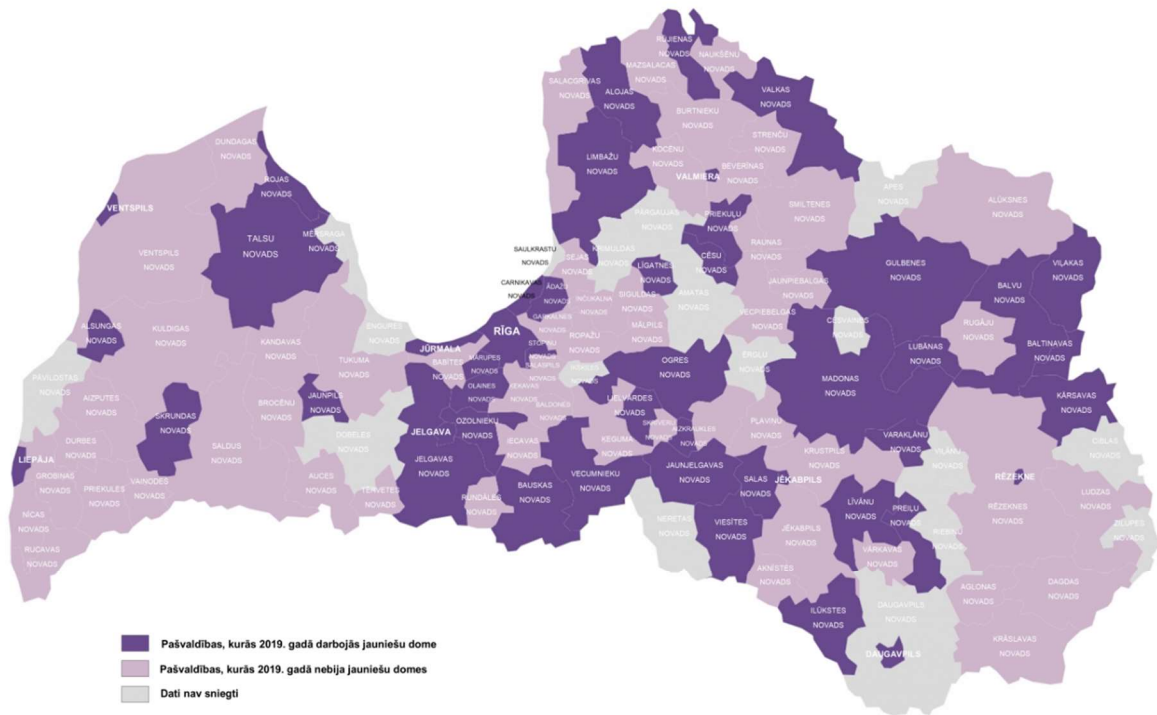
USAID. (2009). *Youth Councils: An effective way to promote youth participation*. 2.lpp.

Izgūts no: <https://static.globalinnovationexchange.org/s3fs->

public/asset/document/Youth%20Councils-%20An%20Effective%20Way%20to%20Promote%20Youth%20Participation.pdf?xryTdFiLCfmEAgk80DZIMGV9dh.MblzC

PIELIKUMI

IZM ikgadēji veiktās aptaujas rezultātu atspoguļojums info grafikā

Darba ietvaros veiktās aptaujas paraugs

APTAUJAS JAUTĀJUMI

1. **Vai pašvaldībā ir izveidota un darbojas Jauniešu dome?** (ja pēc šī jautājuma atbilde ir – nē, tad aptauja ir beigusies)
 - Jā
 - Nē

2. **Vai Jūsu prāt Jaunatnes politikas ieviešana pašvaldībās ir nepieciešama?**
 - Jā
 - Nē
 - Grūti teikt

3. **Vai pēc Jauniešu domes izveides, jauniešu vēlme iesaistīties projektos un pašvaldību rīkotajos pasākumos ir palielinājusies?**
 - Jā
 - Nē
 - Grūti teikt

4. **Kā Jūs raksturotu pašvaldības noteikto budžetu Jaunatnes politikas īstenošanai?**
 - Pietiekams
 - Būtu nepieciešams lielāks budžets

5. **Kur galvenokārt tiek novirzīti piešķirtie finanšu līdzekļi Jaunatnes politikas īstenošanai?** (piemēram, pasākumu organizēšana, Jauniešu domes uzturēšana u. tml.)
Atbilde: _____

6. **Kādi uzdevumi no pašvaldības puses tiek uzdoti Jauniešu domei?**
 - Netiek noteikti uzdevumi, Jauniešu dome darbojas patstāvīgi
 - Tiek uzdoti dažādi uzdevumi, kā piemēram _____

7. **Vai pašvaldībā strādā darba ar jaunatni veicējs?**
 - Jā
 - Nē

8. **Kā pašvaldībā tiek veicināta jauniešu pilsoniskā un politiskā līdzdalība?**
 - Tiek rīkoti dažāda veida pasākumi
 - Tiek piedāvāts īstenot savus projektus
 - Ir atļauts jauniešiem iesniegt pašvaldībai savas idejas, kā arī izteikt savu viedokli
 - Tiek sniegta iespēja jauniešiem piedalīties politiskajos procesos (piemēram, lēmumu pieņemšanā, kas skar jauniešu ikdienas dzīvi u.tml.)

- Cits variants: _____

9. Jauniešu domes izveides plusi un mīnusi. (var atzīmēt vairākus)

Plusi:

- Palielinās jauniešu līdzdalības koeficients
- Jauniešu domes izveide ir devusi pienesumu pašvaldības darbā (*piemēram, palīdzējusi īstenot projektu, pasākumu u.tml.*)
- Norisinās vairāk pasākumu
- Tiek īstenoti vairāk projektu
- Nav plusu
- Cits variants: _____

Mīnusi:

- Tiek izlietoti pārāk daudz pieejamo finanšu līdzekļi
- Jauniešu domes izveide traucē pašvaldības ikdienas darbā
- Jauniešu domes rīkoti pasākumi nesniedz vēlamās mērķus
- Jauniešu domes īstenoti projekti nesniedz pienesumu pašvaldības darbā
- Jauniešu dome nespēj pilnvērtīgi darboties, tādēļ tās darbība nepārtraukti ir jāuzrauga
- Nav mīnusu
- Cits variants: _____

10. Vai pašvaldībai ir pieejama informācija, par to vai Jauniešu dome turpinās savu darbību pēc administratīvās reformas īstenošanas?

- Ir pieejama informācija
- Nav pieejama informācija

11. Paldies par veltīto laiku, ja pēc pētījuma veikšanas vēlaties iepazīties ar iegūtajiem rezultātiem, lūgums norādīt pašvaldības e-pasta adresi. (atbilde uz jautājumu nav obligāta)

Atbilde: _____

Bakalaura darbs “Jauniešu domes kā palīgs pašvaldības jaunatnes politikas plānošanā un īstenošanā”
izstrādāts LU Sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Darba apjoms (no ievada līdz secinājumiem ieskaitot) ir 100112 rakstzīmes (ieskaitot intervālus, bet neieskaitot zemspītras atsauces).

Autors: _____ Samanta Dumbure
(*paraksts*)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Vadītāja: Laura Anteina _____
(*paraksts*)

21.05.2021.

Recenzents: Malvīne Stučka _____
(*paraksts*)

Darbs iesniegts Politikas zinātnes nodaļā: 21.05.2021.

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe Inga Poļaka _____
(*paraksts*)

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

____.____.____. prot. Nr. _____

Komisijas sekretāre: _____
(*paraksts*)